05/2021

ROČNÍK 5 / ČÍSLO 05 / 0,70 €
WWW.RKMAGAZIN.SK

Hlas, ktorý nemlčí

SK

RK MAGAZÍN

ISSN 2585-7916

SPRAVODAJSTVO

Dočká sa Podhora rekonštrukcie?

→ Strana 8

TÉMA

Nový papierenský stroj

→ Strana 10

REPORTÁŽ

Ružomberské mosty

→ Strana 17

ROZHOVOR

MÚZEUM ZNOVU SMERUJE BLIŽŠIE K NÁVŠTEVNÍKOM

Rozprávali sme sa s riaditeľom Liptovského múzea Michalom Kovačicom.

→ Strana 14

Inštitút

iRK

Inštitút RK je občianske združenie, ktorého cieľom je rozvoj mesta Ružomberok a liptovského regiónu. Hlavným cieľom Inštitútu RK je pomoc rozvoju mesta Ružomberok a vykonávať činnosti zamerané na vytvorenie koncepcie a vízie rozvoja mesta a regiónu, čomu sú podriadené aj ďalšie ciele združenia. Podporujeme aj tieto aktivity:

Fullove dni

Mestský študentský parlament

Liečebno výchovné sanatórium

Ružomberčania fotografujú

Beh na Malinné

MFK Ružomberok - ženy

Chess fest

Letný tábor

Večerný beh

Divadelné štúdio RosArt

Lezecká stena

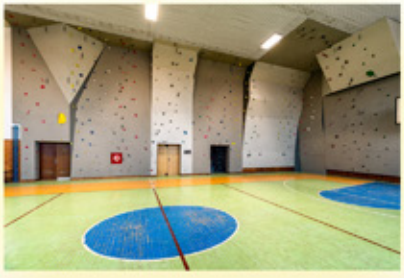

Diskusné fórum LEP

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda Inštitútu RK

www.institutrk.sk

Nenafukujeme, informujeme

SPRAVODAJSTVO — 4

Ako chce mesto riešiť hroziaci nedostatok hrobových miest?

TÉMA — 10

V Mondi SCP spustili nový papierenský stroj

ROZHOVOR — 13

Múzeum znovu smeruje bližšie k návštevníkom

REPORTÁŽ — 17

Ružomberské mosty

ŠPORT — 40

Zabojujú o reprezentáciu v plážovom volejbale

RK Magazín, 05/2021, ročník V., mesačník, 20. 05. 2021
Adresa redakcie: Madačova 1/A, 034 01 Ružomberok
Email: redakcia@rkmagazin.sk
Web: www.rkmagazin.sk
Telefón: + 421 902 812 289
Šéfredaktor: Anna Zábojníková
Redaktori: Nikola Marhefková, Juraj Brezáni
Dizajn, grafika, web: Jaroslav Moravčík
Vydavateľ: R PRESS, s.r.o., Madačova 1/A, 034 01, Ružomberok IČO: 51 058 316
Redakčná rada: Boris Kudlička (čestný predseda), Norbert Gašaj (predseda), Ján Benčík, Robert Chmúra, Mário Kučerka, Ján Kuráň, Fedor Polóni, Alžbeta Rajtková, Ivan Rončák
Inzercia: Jaroslav Moravčík, + 421 908 595 591, inzercia@rkmagazin.sk
Predplatné: RK Magazín si môžete predplatiť v elektronickej podobe na inzercia@rkmagazin.sk
Tlač: Petit Press, a.s.
Registračné čísla: EV 5573/17, ISSN: 2585-7916
Uzávierka: 14. 05. 2021

Autorské práva ma vydavateľ. Bez písomného súhlasu vydavateľa je zakázané akékoľvek použitie časti alebo celého diela, najmä rozširovanie, rozmnožovanie, akýmkoľvek spôsobom, mechanickým alebo elektronickým, v slovenskom alebo akomkoľvek inom jazyku.

Lásky čas. Aj tak by sa dal zhrnúť máj, ktorý so sebou prináša každý rok prvú várku teplejších dní. Bzučia včely, kvitnú kvety aj stromy, dokonca aj lesopark v strede centra sa po májovom daždi zdá akýsi mohutnejší.

Akoby tento čas pripomínal podstatu našich dní. Láska je predsa témou tém! Stala sa inšpiráciou pre básnikov, spevákov aj maliarov. Vyhráva vojny, láme ľady, no občas má problémy s načasovaním. Aj tieto dni nás môžu utvrdiť v tom, že páliť mosty sa nevypláca. Radšej si o nich v našom magazíne prečítajte reportáž. Dozviete sa, aké zaujímavosti sa s mostami v Ružomberku spájajú, koľko ich je a kedy vznikali.

V májovom vydaní RK Magazínu sme sa o novom smerovaní Liptovského múzea rozprávali s riaditeľom Michalom Kovačicom. Zavedieme vás do neďalekých Lúčok k najznámejšiemu vodopádu a prečítate si aj to, prečo by mal byť barber najmä spoločník. Ukážeme vám aj najväčšiu investíciu v spoločnosti Mondi SCP a zistíte, či má výroba na novom papierenskom stroji dosah na ovzdušie. Dozviete sa aj to, či mesto plánuje rekonštruovať poškodenú dlažbu na ulica Podhora a čo si myslia poslanci o výstavbe na Hrabove či v lokalite Malinô Brdo.

Príjemné čítanie žela

Anna Zábojníková
šéfredaktorka

Ako chce mesto riešiť hroziaci nedostatok hrobových miest?

Urnový háj je takmer zaplnený. Riešenie nedostatku miest na ukladanie urien s popolom vidí radnica vo výstavbe kolumbária. Na hlavnom cintoríne čoskoro pribudnú netradičné betónové hrobky.

Na ružomberskom cintoríne je podľa radnice ešte dostatok hrobových miest. Ale len na pochovávanie pozostatkov do zeme. Kapacita urnového hája je takmer vyčerpaná a postačí maximálne na dva roky. Mesto bude musieť konať, až polovicu zosnulých totiž nechávajú spopolniť.

Informatívnu správu o stave cintorína si vypočuli mestskí poslanci na aprílovom zastupiteľstve.

Betónové hrobky kvôli náročnému terénu

Rozširovať hrobové miesta chcela radnica už vlani. Akciu schválili aj v tohtoročnom investičnom pláne a aktuálne sa pripravuje prvá zo štyroch naprojektovaných etáp. Vydané je stavebné povolenie, mesto má podpísanú zmluvu so zhotoviteľom.

Nové hroby však budú oproti terajším netradičné. „Je to nóvum pre mesto. Budú to dvojhrobky z betónových prefabrikátov. Nad sebou budú uložené dve telá," oboznámil prítomných v rokovacej sále prednosta Mestského úradu Vladimír Trnovský.

Prakticky pôjde o vykopanú jamu, do ktorej sa dajú prefabrikáty pripomínajúce hrobku. Rodina si bude môcť takéto predpripravené hrobové miesto kúpiť a vložiť do neho ostatky zosnulého. Tento spôsob praktizujú napríklad niektoré samosprávy na Orave.

Dôvodom tohto riešenia je náročný terén na území cintorína. Je kamenistý a komplikuje výkopy hrobov.

„Je možné ich zrealizovať len za pomoci hydraulického zbíjacieho kladiva. Veľakrát sa stalo, že rodina pozostalého si sama doviezla zeminu na zasypanie truhly, lebo pôvodná výkopová bola z väčšej časti len polámaný kameň spolu s hrubou frakciou zeminy," odznelo na zastupiteľstve už pred dvomi rokmi.

Do stavebných úprav na hlavnom cintoríne investuje samospráva 80-tisíc eur. V rámci štyroch etáp vybuduje vysúťažená spoločnosť Morava Construct LM 69 dvojhrobiek. Celkovo ich má vzniknúť 201.

V urnovom háji priestor na menej než sto miest

To sme hovorili o pochovávaní tiel do zeme. Akútnejšia situácia nastáva pre občanov, ktorí nechajú svojich zosnulých príbuzných spopolniť. Ak radnica nič nespraví, v Ružomberku do roka až dvoch nebudú mať kde uložiť urny s popolom.

„Situácia v urnovom háji je už dosť vážna. Hrobové miesta sú vyčerpané skoro na sto percent," uviedol Trnovský. Voľných ostáva približne 40 miest. Podľa prednostu postačia na rok.

„Po konzultácii so správcom cintorína a Útvarom hlavného architekta (UHA) sme vypytovali ešte približne 40 voľných hrobových miest na južnej strane chodníka, ktorý oddeľuje urnový háj od cintorína," konkretizoval Trnovský.

Možnosť ešte vidí vo vybudovaní nového chodníka, vďaka ktorému by v urnovom háji pribudlo ďalších 55 miest na posledný odpočinok. Jeho výstavbu bude nutné zaradiť do budúcoročného investičného plánu. Kapacitne by tak vykryli ďalší rok.

Po týchto úpravách však urnový háj bude úplne zaplnený.

Riešením kolumbárium

Kde teda budú ukladať pozostatky zosnulých, ktorých nechali spopolniť? Radnica sa chce vybrať ces-

tou kolumbária. Steny, do ktorej sa budú ukladať urny s popolom.

„Kolumbáriá sa začínajú budovať už vo viacerých mestách a dedinách," povedal Trnovský. Po tomto riešení siahajú aj iné samosprávy, ktoré bojujú s nedostatkom hrobových miest, resp. chcú takejto situácii predísť. S argumentom, že ide o efektívne využitie plochy, urnové steny totiž zaberajú menej miesta.

„Kolumbáriá by boli smerom k juhu, tam by sa už nerealizovalo pochovávanie do pôdy," priblížil Pavol Šrankota z Útvaru hlavného architekta, ktorú časť cintorína plánujú vyčleniť pre urnové steny.

Ešte predtým, než ich začnú stavať, však bude potrebná zmena územného plánu. „Plocha, ktorá je navrhnutá na kolumbárium, nie je podľa územného plánu v území pohrebiska. Pri najbližšej zmene doplnkov územného plánu bude potrebné doplniť toto územie," informoval o nutnom kroku prednosta.

Podľa Šrankotu už doplnok ÚP pripravujú, vyhlásiť by ho chceli v lete. Po jeho schválení bude potrebné spracovať projektovú dokumentáciu. A postupne rozbehnúť prvú etapu kolumbária.

Dokedy cintorín vydrží?

„Vieme približne, na ako dlho nám tento cintorín vydrží?" zaujímal sa poslanec Pavol Šípoš (KDH).

„Túto ambíciu sme v tomto materiáli nemali. Rátali sme miesta, ktoré vedia vydržať v urnovom háji bez nejakého väčšieho zásahu," reagoval Vladimír Trnovský. „Budovanie hrobkových miest výrazne zvýši kapacitu," dodal. Aktuálne sa robí prvá naprojektovaná etapa, naplánované sú ďalšie tri. Celkovo by malo vzniknúť 201 dvojhrobov.

Samospráva sa však bude musieť poponáhľať s výstavbou urnovej steny. O miesta, ktoré sa míňajú, bude záujem, až polovica zosnulých putuje na kremáciu.

„Podľa informácií od správcu cintorína ide v súčasnosti 50 percent na spálenie a 50 percent do hrobov. Väčší tlak je na urnové plochy, preto bude potrebné venovať väčšiu časť pozornosti kolumbáriu," upozorňuje Trnovský. Týmto krokom by vedeli potiahnuť kapacitu na dobrých pár rokov, voľne odhadol.

Mesto má ešte priestor na rozšírenie pohrebiska. „Čo sa týka celkovej kapacity cintorína, v zmysle územného plánu máme pomerne dobrú kapacitu západným smerom, kde je momentálne zalesnená plocha. Tam máme rezervu, že sa môže cintorín v budúcnosti rozširovať," doplnil architekt Šrankota.

Autorka: Nikola Marhefková

Ružomberský cintorín
Foto: Anna Zábojníková

Prečo už Liptovské múzeum nebude v Ružomberku

Sídlo inštitúcie aj naďalej ostáva v meste pod Čebraťom. Od začiatku mája však už mesto nefiguruje v názve.

Liptovské múzeum v Ružomberku sa po novom volá Liptovské múzeum. Zmenu názvu odobrili krajskí poslanci na aprílovom zasadnutí, keď schvaľovali dodatky k zriaďovacím listinám inštitúcií v správe župy.

Skrátené názvy bude mať aj Považské múzeum v Žiline, Oravské múzeum v Dolnom Kubíne a Kysucké múzeum v Čadci. Zmeny platia od prvého mája.

Kraj: podčiarkujeme regionalitu

Spomínané múzeá dosiaľ obsahovali vo svojom názve mestá, v ktorých sídlia. Svoje expozície však majú umiestnené aj v ďalších lokalitách. A to na území celého regiónu. Úprava názvu tak má viac vystihovať ich celoregionálne zameranie. „Označenie múzea názvom regiónu (Považské, Kysucké, Liptovské a Oravské) je postačujúce, dokonca lepšie vystihujúce charakter múzea vyplývajúci z jeho rozloženia na území celého regiónu," píše sa v rokovacom materiáli.

xx
Foto: Anna Zábojníková

Liptovské múzeum má v ružomberskom a mikulášskom okrese desať pracovísk. Okrem hlavnej budovy v Ružomberku spravuje Roľnícky dom vo Vlkolínci, hrad Likava i Gotický kostol Všetkých svätých v Ludrovej.

Patria pod neho aj expozície na hornom Liptove, Múzeum Čierny orol v Liptovskom Mikuláši, Národopisné múzeum a Múzeum baníctva a hutníctva v Liptovskom Hrádku, skanzen v Pribyline. Súčasťou Liptovského múzea je tiež Archeoskanzen Havránok pri Liptovskej Mare a Banícky dom vo Vyšnej Boci. „Pobočky, ktoré spadajú pod múzeá, sú v rôznych kútoch regiónov. Takže len podčiarkujeme ich regionalitu," dodala k téme na rokovaní županka Erika Jurinová.

Kraj argumentuje aj tým, že doterajšie názvy miatli návštevníkov. „Napríklad pri Vlastivednom múzeu v Krásne nad Kysucou sa zároveň písalo múzeum v Čadci," uviedol pri predkladaní bodu riaditeľ krajského odboru kultúry Martin Hromada. O vypustenie sídelného mesta z názvu dlhodobo žiadali samotné múzeá. Riaditeľstvo Liptovského múzea aj naďalej ostáva v Ružomberku. „Zmeny sa netýkajú ani funkcie ani činnosti múzeí, majú viac-menej administratívny charakter," ubezpečoval Hromada, ktorý zároveň pôsobí ako mestský poslanec v Ružomberku.

Výnimkou je iba Oravské múzeum. Riaditeľstvo aj administratívu presúvajú z Dolného Kubína do zrekonštruovanej budovy v Oravskom Podzámku. Kvôli zmene názvu už v Liptovskom múzeu pristúpili k redizajnu. Nové logo bude na všetkých mediálnych, printových a grafických výstupoch múzea.

Rekonštrukcia likavského hradu

Pri expozíciách ešte zostaneme. Liptovské múzeum aj kraj avizovali obnovu hradu Likava.

Župa tento rok vyčlenila 120-tisíc eur na projektovú dokumentáciu na rekonštrukčné práce tejto pamiatky. Doteraz prebehli zásahy na hradnom brale, ktorému hrozilo zrútenie. „Vytvorí sa tak priestor, aby pre návštevníkov boli sprístupnené aj ďalšie priestory, a to nielen interiéru a nádvorí hradu, ale tiež aj zvyšné exteriérové priestory," informoval na svojom profile riaditeľ Liptovského múzea Michal Kovačic. Aktuálne sa dá navštíviť len prvé nádvorie s expozíciou v Huňadyho veži.

Obnovu pamiatky chcú financovať z európskych peňazí v rámci Plánu obnovy. Rekonštrukcia bude nákladná, prebiehala by pravdepodobne v etapách. „Čo sa týka termínu realizácie rekonštrukčných prác, ten závisí od možnosti získania externých finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov Európskej únie," potvrdil kraj.

V rámci rekonštrukcie plánujú spraviť aj elektrickú prípojku. Na hrade nie sú žiadne inžinierske siete, voda ani elektrina. Po privedení elektriny by mohli následne pristúpiť k nasvieteniu celého hradného komplexu.

Chcú vypožičať päťstoročný poklad

V sídelnej budove v Ružomberku chce múzeum vystaviť pozoruhodný exponát. Usiluje sa získať zbierku mincí, ktorú pred dvomi rokmi našiel manželský pár pri prechádzke v blízkosti zrúcaniny likavského hradu.

Išlo o významný objav, o ktorom informovali regionálne i celoslovenské médiá. Manželia našli v krčahu takmer dvetisíc päťstoročnýchmincí. Znalec určil ich hodnotu na vyše 50-tisíc eur.

Zrúcaninu najväčšieho liptovského hradu chcú v zrekonštruovať z eurofondov. Foto: redakcia

„Najmladšie mince pochádzajú z roku 1527, kedy bol hrad Likava vypálený. Pri úteku zrejme mince v krčahu zakopal prívrženec Jána Zápolského, ktorý vtedy hrad vlastnil," priblížil riaditeľ Liptovského múzea Michal Kovačic.

Pamiatkový úrad nález zdokumentoval, taktiež prešiel kompletným ošetrením. Zbierku mincí prevedie do správy Historického múzea SNM. S ním rokuje Liptovské múzeum o dlhodobej výpožičke. „Tento proces vyžaduje prípravu na oboch stranách," uvádza v príspevku Kovačic, ktorý predpokladá, že do archeologickej expozície zbierku získajú možno ešte tento rok.

Autorka: Nikola Marhefková

Ešte viac skvelého čítania na
www.rkmagazin.sk

Nájdete nás aj na facebooku:
facebook.com/rkmagazin

aj na instagrame:
instagram.com/ruzomberskymagazin/

Ďalšie číslo RK Magazínu vyjde 17.6.2021

Zrekonštruujú Podhoru?

Na poškodenú dlažbu na najfrekventovanejšej ulici v centre mesta upozorňujú obyvatelia aj poslanci.

Naposledy sa o Podhoru zaujímal Martin Hromada na aprílovom rokovaní mestského zastupiteľstva. Poslanec za obvod Stred, kde spomínaná ulica patrí, prostredníctvom interpelácie v apríli žiadal o preverenie jej stavu.

Oddelenie technickej správy na interpeláciu odpovedalo, že aj naďalej iniciuje vedenie mesta, aby bola Podhora komplexne zrekonštruovaná, pretože práce v rámci údržby sú neefektívne a nedostačujúce. „Na základe pretrvávajúceho zlého technického stavu celej ulice je potrebná zvýšená iniciatíva poslancov mestského zastupiteľstva, aby sa daný problém konečne vyriešil v spokojnosti občana," vysvetlil vedúci oddelenia technickej správy Juraj Hrnčiar.

Poslanec Martin Hromada priznáva, že o investičnom pláne síce rozhodujú poslanci, no hovorí aj to, že návrh pripravuje viceprimátor Ján Bednárik. „Ten si to s poslancami za Klub KDH a z Klubu primátora schváli, ako chce. Nadriadeným pána Bednárika je pán primátor. Keby to chcelo vedenie mesta, tak sa to realizuje. Vidím tú obrovskú nesystémovosť," kritizuje Martin Hromada.

Poškodená dlažba na ulici Podhora.
Foto: Anna Zábojníková

Podhora je katastrofa, priznáva primátor

To, že problematika tejto ulice je výrazný problém, napokon na decembrovom zastupiteľstve priznal aj primátor Igor Čombor, keď poslanci rokovali o investičnom pláne na nasledujúci rok. „Nechcem prilievať olej do ohňa, no niektoré veci v našom meste sú hororové. Keď hovoríme o strede mesta a zoberieme si tú dlažbu, ako si tam ľudia vytkýnajú členky, vyvŕtavajú kĺby, hrozí tam dokonca aj pracovný úraz. Ale ja som tam tú dlažbu nekládol," bráni sa primátor a hovorí, že si len môže položiť otázku, či sa tam vôbec hodí dlažba a či tam mala byť.

Či napokon bude mesto rekonštruovať ulicu a či sa zaoberá jej problematikou, sme sa radnice pýtali začiatkom mája. „Veľkou dilemou rekonštrukcie Podhory je otázka, či ju opravovať, rekonštruovať po častiach alebo rekonštruovať v celej svojej dĺžke. Každé z týchto riešení má plusy aj mínusy a vedenie mesta Ružomberok ich analyzuje s cieľom nájsť to najvhodnejšie," vysvetlil hovorca mesta Viktor Mydlo. Priznáva, že rekonštrukcia jednotlivých častí je nesúrodým riešením a komplexná rekonštrukcia zase finančne náročným.

„Najlepším riešením bude Podhoru rekonštruovať po častiach. Vychádzame ale stále len z dohadov, definitívnemu záveru sa vedenie mesta vyjadrí po analyzovaní každého zo spomínaných scenárov," odpovedá hovorca na otázku, kedy prípadná rekonštrukcia začne.

Poslanec Hromada: Centrum mesta je škaredé a nedoriešené

Poslanec za daný obvod Martin Hromada priznáva, že problém nie je len ulica Podhory, ale celé centrum mesta. „Mesto by malo konečne niečo urobiť a nie hovoriť o možnostiach riešenia. Určite je z krátkodobého hľadiska lepšie aj opraviť dlažbu na Podhore, ako ju nechať tak. Predpokladám, že dlažba a aj podklad nebol vybraný správne, respektíve práca nebola kvalitne odvedená. Určite aj v čase pokladania vedeli, že obchody je potrebné zásobovať a budú tam jazdiť niekoľkotonové autá. Takže treba pripraviť komplexný projekt a pustiť sa do práce," radí vedeniu mesta Hromada, pričom upozorňuje, že centrum mesta je škaredé a nedoriešené.

„Kto tvrdí, že máme pekné centrum mesta, bol asi najďalej v Liptovských Vlachoch. Ten, kto sa vyváža na mestskom aute, tomu prechádzka v centre nič nehovorí. Do centra chodia všetci, dokonca aj návštevníci mesta. Začínajú nám zanikať prevádzky v centre, to môže nabrať domino efekt. Okrem pošty nebude dôvod do mesta prísť," obáva sa Hromada a zdôrazňuje, že centrum mesta by malo byť pýchou. Podľa neho je mesto ekonomicky zdravé. Treba len chcieť.

Autorka: Anna Zábojníková

Stručne

Okresný súd Ružomberok uznal bývalého riaditeľa Komunálnych služieb mesta Ružomberok za vinného zo zločinov sprenevery a podvodu. Ide o prípad zmiznutých 75-tisíc eur z účtu mestskej firmy spred dvoch rokov. Celkovo išlo o viacero spojených trestných vecí. Súd vymeral Martinovi Kralovenskému štyri roky za mrežami nepodmienečne aj náhradu škody vo výške 100-tisíc eur. Rozsudok ešte nie je právoplatný, obžalovaný sa voči nemu odvolal.

Rodák z Ľubochne Ondrej Kameniar sa dostal do rebríčka časopisu Forbes 30 pod 30 v kategórii Veda a vzdelávanie. Pred dvomi rokmi urobil mladý ekológ fotku pralesa v Ľubochnianskej doline, ktorú jeden z najprestížnejších vedeckých časopisov na svete zaradil na svoju obálku.

Od začiatku mája je otvorená „stará“ ružomberská plaváreň. V pracovné dni od 8:00 do 20:00 (prestávka od 11:30 do 13:00), cez víkend od 9:00 do 18:00. Podľa aktuálnej vyhlášky smie byť v bazéne naraz 6 osôb, návštevníci si termíny musia rezervovať na čísle 044/4303284. Hodinový vstup pre dospelého stojí 2 eurá, pre seniorov a deti do 15 rokov 1,3 eur.

Mesto pristúpi k dlhodobo plánovanej rekonštrukcii ulice Za dráhou. Pre odhadované náklady vo výške 250-tisíc eur sa však uskutoční v etapách. V rozpočte je na tento rok vyčlenených 170-tisíc eur, ktoré majú pokryť úsek popri „Čínskom múre“ od materskej školy po zadnú bránu školy a spojovací chodník popred bytovku Bystrická cesta 196. Rekonštruované budú vo forme zámkovej dlažby. Na tretiu časť plánovanú v asfalte po sochu Partizánskej matky peniaze zatiaľ nie sú.

V Hrabove sa stretlo 18 členov Občianského združenia Ružomberčan. Počas viac ako dvoch hodín zasadili 800 sadeníc stromkov, z ktorých bolo 100 smrekov a 700 bukov.

Radnica nechala opraviť ďalších 830 metrov Cyklokorytničky. Tretiu etapu rekonštrukcie realizuje spoločnosť Cestné stavby LM za vyše 30-tisíc eur. Dosiaľ bol opravený približne 3-kilometrový úsek obľúbeného cyklochodníka po rybníky na Bielom Potoku, na ktorom vymenili asfaltový koberec a na vybraných miestach chodník rozšírili. Naposledy muselo mesto rekonštrukčné práce reklamovať.

O Ružomberku vznikne nová obrazová publikácia. Vyplýva to zo zmluvy, ktorú radnica podpísala so spoločnosťou PresetPlus v hodnote 10-tisíc eur. Kniha pod pracovným názvom Ružomberok – príbeh mesta, bude obsahovať panorámy s pohoriami, zábery ulíc mesta, významných budov, námestí, parkov, sôch a mestských častí. Jej súčasťou budú tiež fotografie okolia mesta, prírody, športových i kultúrno-spoločenských podujatí, čitateľ si prelistuje aj historické dokumenty. Dielo má byť dodané do budúceho roka.

V máji otvorili Múzeum ručnej výroby papiera v Ludrovej. V múzeu si môžete vyrobiť svoj vlastný ručný papier, pripravené sú aj pracovné dielne pre deti aj dospelých, no inštalovali aj vitríny s historickými listinami zo 17. až 19. storočia

Mesto podpísalo s ministerstvom obrany už druhú krátkodobú zmluvu na prenájom športovej haly Koniareň. Radnica s rezortom hľadá vhodný model, ako by halu mohla využívať aj naďalej. Odpredaj medzi možnosťami nie je, uvažuje sa však o zámene pozemkov či zriadením subjektu, v ktorom by Koniareň vlastnilo v určitom pomere mesto spoločne s armádou. Zmluva vyprší koncom júna.

K rekonštrukcii domu smútku v Hrboltovej vypracuje projektovú dokumentáciu firma A projekt – rk. Zahŕňať má výmenu strešnej krytinu, dverí i okien, nové interiérové a exteriérové nátery stien. Ráta sa aj s prístavbou verejných toaliet.

V Mondi SCP spustili nový papierenský stroj

Technológia vo výške 370 miliónov eur bude vyrábať nový druh kartónu. Ružomberské papierne tak ponúknu prácu ďalším 125 zamestnancom. Tri dni po predstavení stroja sa v hale stala nehoda. Počas manipulácie s papierovými kotúčmi bol poškodený sklad s hotovými výrobkami.

Anna Zábojníková a Nikola Marhefková Anna Zábojníková

Ochranné vesty, hluk a obrovská hala, v ktorej sa vypína mohutný papierenský stroj. Na to, aby sme si ho obzreli z každej strany, sme museli absolvovať viac ako štvrťkilometrovú prechádzku.

A nie sami. Na „túre“ nás sprevádzal i minister hospodárstva Richard Sulík. Zástupcovia spoločnosti Mondi SCP nám odprezentovali novú technológiu, vďaka ktorej sa vyšplhá výrobná kapacita závodu na takmer milión ton papiera ročne.

Nový produkt – kartónový papier

V ružomberských papierňach spustili v druhý májový týždeň výrobu na novom papierenskom stroji PS19. Stroj bude vyrábať celkom nový produkt v portfóliu spoločnosti. Konkrétne obalový kartónový papier.

Nový stroj stroj bude vyrábať 300-tisíc ton obalového papiera ročne. Spracuje pritom 200-tisíc ton recyklovaného papiera. Dosiaľ fabrika vyrábala grafický papier. Jeho spotreba však posledné roky klesá. Aj preto pristúpili k rozšíreniu výroby.

„Spotreba grafického papiera, kancelárskeho, A4 a A3, každoročne klesá o 4 percentá. V minulom roku počas covidu klesla o 16 percent. Spotreba obalového papiera významne rastie. Počas covidu, keď grafika klesla, rast tohto druhu papiera ešte akceleroval. My sme len reagovali na potreby trhu,“ informoval predseda predstavenstva spoločnosti Miloslav Čurilla.

Nový stroj dal prácu 125 novým zamestnancom. „Investícia generovala aj nepriame pracovné miesta, odhadujeme, že dohromady je to zhruba 500 pracovných miest,“ hovorí Čurilla za firmu, ktorá v súčasnosti zamestnáva približe 1400 ľudí.

S výstavbou papierenského stroja PS19 začali už v októbri 2018. Jeho základný kameň v areáli Mondi SCP vtedy poklepali špičky slovenskej a českej vlády spolu so zástupcami konzorcia. Slovenský premiér Peter Pellegrini, český predseda vlády Andrej Babiš či vtedajší minister financií Peter Kažimír.

Nový papierenský stroj.
Foto: Anna Zábojníková

Predpokladaný termín spustenia výroby bol rok 2020. Pandémia ho však posunula.

„Je to pre náš závod veľký míľnik a sme veľmi vďační, že sme dokázali zvládnuť takú veľkú investíciu aj v čase pandémie Covid-19. V špičke sme mali na stavbe okolo 850 dodávateľov denne,“ povedal prezident Mondi SCP Bernhard Peschek.

Jedna z najväčších investícií papierní

Mondi do stroja investovalo vyše 370 miliónov eur. Avšak na to, aby nový stroj mohol vyrábať kartónový papier, spoločnosť preinvestovala celkovo 400 miliónov eur.

„Súčasťou investície je aj rozsiahla modernizácia celulózky a tiež nový automatický sklad pre hotové výrobky, linka a sklad pre zberový papier, ako aj čistiareň odpadových vôd,“ uviedol Čurilla k najväčšej investícii firmy za posledné roky.

Keď technológia začne vyrábať, môže si závod od štátu uplatniť daňovú úľavu. Celkovo môže na daniach zaplatiť menej o desiatky miliónov eur. „Tento investičný stimul bol poskytnutý vo forme daňovej úľavy, jeho čerpanie je obmedzené na desať rokov. Nasledujúcich desať rokov od spustenia stroja môžeme ponížiť našu daňovú povinnosť približne vo výške 50 miliónov eur,“ špecifikoval Miloslav Čurilla.

Daňovú úľavu schvaľovala ešte predchádzajúca vláda Roberta Fica. Stimul odobrovala aj Európska komisia. Tá podľa podpredsedu energetiky Maroša Šefčoviča súhlasila z dvoch hlavných dôvodov. Išlo o investíciu do vysoko ekologickej výroby, navyše, bez štátnej pomoci by hrozilo presťahovanie výroby z regiónu mimo priestoru Európskej únie.

„Podpora bola udelená ešte pred nástupom tejto vlády. Je to jednoduchá forma podpory, ktorá až tak veľmi štát nebolí, lebo sú to len daňové úľavy z daní, ktoré by bez tejto investície neboli. Je to stále lepšie ako priame peniaze,“ zhodnotil minister hospodárstva Ri-

chard Sulík s tým, že štátna podpora bola primeraná vzhľadom na výšku investície.

Dopad na životné prostredie

Baliaci papier bude spoločnosť dodávať aj do európskych krajín.

„Touto investíciou sme sa dostalido európskej extraligy. Nie je veľa podnikov v Európe, ktoré majú výrobnú kapacitu milión ton ročne. Trh pre tento produkt je celá Európa. Trh je ale veľmi dynamický a v prípade potreby vieme papier dodať aj do Ameriky na východné pobrežie či severnej Afriky," konkretizoval Čurilla odberateľov. Dodal, že veľkých zákazníkov majú v Nemecku, Rakúsku, ale aj na Slovensku.

Na pretrase boli tiež možné dopady výroby na životné prostredie. V súvislosti s výrobou na novom papierenskom stroji prebehlo aj posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Tie boli podľa Čurillu vyhodnotené ako nie významné.

„Pribudne časť dopravy kamiónovej, aj železničnej. Myslím si, že úroveň imisií, z kamiónov, z prepravy, neprekročí povolenú mieru, nakoľko máme záväzok, že každý rok znižujeme podiel kamiónovej prepravy. Jednak pri dovoze vstupných surovín a jednak pri exporte," povedal Čurilla na margo dopadov výroby na životné prostredie.

Výroba predsa len bude znamenať určitú záťaž životného prostredia, minimálne zvýšenou dopravou. Nový stroj však znamená pre fabriku ďalšie zisky. Prítomní novinári sa preto zaujímali, či spoločnosť plánuje o to viac finančne podporovať mesto aj región.

Minister hospodárstva Richard Sulík a predseda predstavenstva Miloslav Čurilla počas prehliadky nového papierenského stroja.
Foto: Anna Zábojníková

„Otázka je na mieste. Myslím si, že aj doteraz nadštandardne spolupracujeme s regiónom, samosprávou a podporujeme nielen mesto, ale aj okolité obce. Naším cieľom je využívať najmodernejšie technológie a znižovať vplyv na životné prostredie. Preprava zostane, ale snažíme sa pretláčať, aby aj kamióny používali modernejšie pohonné hmoty a aby sa čo najviac prepravy posúvalo na železnice," reagoval predseda predstavenstva.

Spoločnosť Mondi Group dokončila v Ružomberku v roku 2015 investíciu v hodnote 128 miliónov eur, výstavbu nového Regeneračného kotla 3 a jeho súčastí. Od vlády vtedy dostali úľavu na daniach vo výške 25 miliónov eur.

Kotúč poškodil stenu skladu hotových výrobkov

Ani nie týždeň po oficiálnom predstavení stroja sa v hale stala nehoda.

„Počas manipulácie s papierovými kotúčmi bol poškodený sklad hotových výrobkov pre papierenský stroj PS19," uviedla pre RK Magazín hovorkyňa spoločnosti Martina Piláriková. Pri incidente sa nikto nezranil.

Na vzniknutú nehodu v závode okamžite aktivovali núdzové postupy a pohotovostný tím Mondi SCP bol hneď na mieste, tvrdí hovorkyňa. „Spoločnosť je v súčasnosti v koordinácii s miestnymi orgánmi a vyšetruje príčinu a dopad incidentu," informovala Piláriková v čase našej uzávierky.

Podľa informácií RK Magazínu sa mal uvoľniť veľký kotúč papiera, naraziť do ďalších, pričom prerazili stenu skladu. Vzniknutú situáciu mal priamo na mieste riešiť aj prezident spoločnosti Bernhard Peschek.

Múzeum znovu smeruje bližšie k návštevníkom

Rozprávali sme sa s riaditeľom Liptovského múzea Michalom Kovačicom.

Odkedy ste vo funkcii riaditeľa múzea, vysielate signál, že ste tu pre ľudí. Svedčia o tom najmä aktivity na sociálnej sieti, kde každý deň informujete o niečom, čo sa týka fungovania múzea či histórie z celého regiónu. Vnímate to ako spôsob, ako prilákať ľudí?

Otvoriť naše expozície vo väčšej miere, ako tomu boli doteraz ľudia zvyknutí, bol jeden z hlavných bodov mojej koncepcie rozvoja, s ktorou som sa prihlásil do výberového konania. Ťažko môžeme od potenciálnych návštevníkov chcieť, aby si zvykli chodiť do múzea, keď otváracie hodiny boli skôr prispôsobené potrebám zamestnancov, ako potrebám záujemcov o návštevu našich expozícií. Vo výraznej miere preto od letnej sezóny rozširujeme nielen našu ponuku, ale tiež aj možnosť ju vidieť v dostatočných časových intervaloch a to najmä v popoludňajších a víkendových hodinách. Úplne inak sme nastavili aj politiku medializácie našej činnosti, keď sa veľmi intenzívne prezentujeme nielen v printových médiách, televízii, rozhlase, ale najmä prostredníctvom sociálnych médií.

Riaditeľ múzea Michal Kovačic.
Foto: Jaroslav Moravčík

Vypovedá to niečo aj o tom, že za posledné roky sa skôr múzeum uzatváralo do seba?

Nechcem sa veľmi pozerať do minulosti, ale faktom je, že v múzeu nefungovali základné procesy komunikácie či už dovnútra organizácie alebo aj smerom navonok. Jedným z mojich prvých krokov po nástupe do funkcie bola zmena organizačnej štruktúry múzea, „vyčistenie" pracovných náplní zamestnancov a určenie základných rozhodovacích kompetencií vedúcich zamestnancov. Liptovské múzeum je najväčšia a najstaršia kultúrna inštitúcia na Liptove a jej takmer päťdesiat zamestnancov by malo ponúknuť takú kvalitu svojej produkcie, ktorá nás bude stavať do čela kultúrneho diania na Liptove.

Riaditeľom múzea ste sa stali na sklonku minulého roka. Prečo ste sa rozhodli kandidovať? Je za tým aj túžba po zmene?

Aj keď som pôvodným zameraním učiteľ geografie, spoločne s cestovaním a spoznávaním iných krajín a ich kultúr bola vždy mojim najväčším koníčkom história. Tá sa, samozrejme, v koncentrovanej podobe vždy najlepšie spoznáva v múzeách a galériách. Intenzívne sa cestovnému ruchu venujem viac ako tridsať rokov a za to obdobie som videl a prešiel veľké množstvo takýchto inštitúcií a často som si hovorieval, že prečo aj naše múzeá nie sú takto pronávštevnícky orientované a interaktívne. Spoločne s partnerkou sme sa ostatné roky venovali v rámci nášho občianskeho združenia sprístupňovaniu miestnej histórie a lokálnemu cestovnému ruchu. Keď teda prišla ponuka zúčastniť sa na výberovom konaní na riaditeľa Liptovského múzea, začal som premýšľať, čo z mojich poznatkov a skúseností zo zahraničných ciest by bolo možné realizovať aj v domácich podmienkach a vznikla určitá vízia rozvoja, ktorú som predostrel výberovej komisii.

Väčšinou sa s múzeami viaže len akási povinná školská jazda, dlhých, častokrát aj nudných „výletov". Máte nejaký konkrétny plán, ako tento trend zmeniť?

Samozrejme, máte pravdu. S takouto predstavou muzeálnej činnosti v hlave stále chodí väčšina našej populácie a je takmer nepredstaviteľné, že by sa najmä mladá generácia vybrala do múzea aj z iných dôvodov, ako len počas „povinnej školskej jazdy". A práve toto chceme, spoločne s kolegami zmeniť. Plánujeme ponuku múzea zatraktívniť najmä podstatne väčším využívaním takých komunikačných a prezentačných prostriedkov, ktoré do našich expozícií prilákajú najmä mladú generáciu a rodiny s deťmi. Jednou z prvých vecí, ktorú sme zrealizovali, bolo zavedenie vysokorýchlostného

internetového pripojenia, čo nám umožní, aby sme namiesto klasického sprevádzania mohli začať používať špecializované miniaplikácie a neskôr prípadne aj sprevádzanie a prezentovanie prostredníctvom hologramu, virtuálnej reality a iných atraktívnych multimediálnych komunikačných prostriedkov. Budeme mať tiež vlastný podcastový kanál. Na prvé diely, ktoré sú už nahrané, sa môžu naši priaznivci tešiť už v najbližšej dobe a plánujeme v priestoroch múzea organizovať časté stretnutia so zaujímavými osobnosťami - historikmi, archeológmi alebo cestovateľmi, ktorí záujemcom o dejiny predstavia výsledky svojej činnosti a budú k dispozícii pre ich otázky.

Skúste nám predstaviť múzeum. Čo všetko ho tvorí? Kam sa bežný človek dokáže dostať a ktoré miesta, sú naopak sprístupnené len pracovníkom?

Do správy Liptovského múzea patria tri veľké „kamenné" budovy – centrálna budova v Ružomberku, historická budova Múzea Čierny orol v Liptovskom Mikuláši a zrekonštruovaná budova bývalého Soľného úradu v Liptovskom Hrádku, v ktorom dnes sídli Národopisné múzeum. Okrem týchto tradičných expozícií máme v správe aj dva skanzeny – archeoskanzen Liptovská Mara-Havránok a Múzeum liptovskej dediny v Pribyline. V správe múzea je tiež Roľnícky dom v pamiatke UNESCO Vlkolínec, najväčší stredoveký hrad na Liptove Likava, ako aj ranogotický kostol v Ludrovej-Kúte. Súčasťou našich expozícií sú aj dve banícke pamiatky – Múzeum baníctva a hutníctva v Liptovskom Hrádku-Maši a Banícky dom vo Vyšnej Boci. Takže naša ponuka je skutočne veľmi široká a určite uspokojí aj najnáročnejších záujemcov o históriu. Novinkou tejto sezóny bude možnosť zakúpenia balíkového zvýhodneného vstupného do všetkých našich expozícií či už horného alebo holného Liptova, alebo do všetkých desiatich našich expozícií v rámci celého Liptova.

Pre mnohých milovníkov histórie a celkovo múzeí je najlákavejší práve archív. Čo všetko sa v ňom ukrýva a je sprístupnený aj pre verejnosť?

Za takmer 110 rokov oficiálnej existencie nášho múzea sa v jeho depozitároch nazhromaždilo viac ako 205-tisíc zbierkových predmetov. Najväčším problémom, ktorý momentálne v tejto oblasti pociťujeme, je to, že súčasné budovy a expozície múzea neboli v čase ich vzniku dimenzované na tento stav a preto musíme mať depozitáre aj vo viacerých externých priestoroch, ktoré nie vždy majú potrebné parametre potrebné pre uskladnenie často aj veľmi vzácnych zbierkových predmetov. Preto v spolupráci s našim zriaďovateľom vyvíjame veľkú snahu, aby sme v dohľadnej dobe získali priestory pre vytvorenie centrálneho depozitára, v ktorom by sa sústreďovali všetky nevystavené zbierkové predmety a kde by už bolo možné uskutočňovať aj primeranú a zodpovedajúcu starostlivosť o ne. Pohrávame sa aj s myšlienkou tzv. otvoreného depozitára, kde by boli zbierkové predmety uložené v takom režime, že by mohli byť sprístupnené aj prípadným záujemcom o ich priamu návštevu a prezretie.

Čo by sa nachádzalo v takomto depozitári?

V depozitároch máme skutočné skvosty, ktoré pochádzajú nielen z regionálnych archeologických nálezísk, ale aj etnografické zbierkové poklady, ktoré dokumentujú bohatý kultúrny život v regióne. V priebehu tohto roku by sme do dlhodobej výpožičky mali preniesť do našej centrálnej budovy v Ružomberku aj tzv. likavský strieborný poklad z prelomu 15.a 16.storočia, ktorý bol objavený pod hradom Likava približne pred 2 rokmi. Peniaze pochádzajú z konca 15.storočia, najmladšie sú z roku 1527. Nález obsahuje 1867 strieborných mincí, dva zlaté dukáty a jeden groš a dokopy váži viac ako jeden kilogram. Momentálne sa mince čistia a pripravujú na prevoz. Keď sa tak stane, bude to veľký deň pre naše múzeum a veríme, že prehliadka tohto pokladu bude veľkým ťahákom pre potenciálnych návštevníkov našich zbierok.

Ako prebieha starostlivosť o expozície? Predsa len sú výnimočné a podpísal sa na nich čas. Cieľom je zachovať ich čo najdlhšie.

Na ošetrovanie a konzervovanie zbierkových predmetov využívame nielen našich interných zamestnancov, ale pri komplikovanejších a vysoko odborných činnostiach siahame aj po spolupráci s renomovanými inštitúciami alebo reštaurátormi. Vysoko oceňujem spoluprácu s Krajským pamiatkovým úradom v Žiline, ktorý sa v ostatnej dobe podieľal najmä na reštaurovaní nástenných malieb v interiéri i exteriéri ranogotického kostola Všetkých svätých v Ludrovej. Reštaurátori pod vedením akademického sochára Juraja Matáka odstránili nevhodné zásahy, maľby očistili, spevnili a pomocou retuše vizuálne spojili. Podarilo sa tak oživiť už takmer zaniknutý monumentálny výjav sv. Krištofa na východnej strane svätyne. Rovnako sa nám v minulých dňoch vrátil do našich zbierok zreštaurovaný obraz významného ružomberského fundátora Jána Jakuba Löwenburga. Bežné ošetrenie a údržbu väčšiny zbierkových predmetov však uskutočňujeme vo vlastnej réžii. Je to mimoriadne náročná činnosť, ktorá vyžaduje neuveri-

teľnú trpezlivosť a mravčiu systematičnosť.

Podľa čoho prichádzajú exponáty do múzea? Nedávno by mali pribudnúť aj mince, ktoré našiel mladý pár v blízkosti Hradu Likava. Podľa čoho sa určuje, do akého múzea takéto nájdené veci potom idú? Aký je proces?

Nové zbierkové predmety, alebo tzv. akvizície, sa stávajú súčasťou zbierkového fondu rozličným spôsobom. Môže to byť priamou akvizičnou činnosťou pracovníkov alebo spolupracovníkov múzea, ktorí aktívnym spôsobom sledujú ponuku na rozličných odborných fórach, alebo tiež sa stáva, že sa zbierkový fond môže rozšíriť darom alebo kúpou, väčšinou počas dedičského konania. Samozrejme, všetko prebieha pod odborným dohľadom príslušných menovaných odborníkov, ktorí posúdia to, nakoľko daný predmet doplní zbierkové predmety, ktoré sa už v depozitári nachádzajú, prípadne či môže byť základom pre novú expozíciu. Nie vždy sa totiž predmety, ktoré sú múzeu ponúkané, hodia do zbierkového fondu, prípadne už také predmety zbierkový fond obsahuje a nie je možné z priestorových dôvodov zhromažďovať duplikáty prípadne triplikáty. Všetko je podrobne „ošetrené" v Zákone o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty. Nie často sa stane taká výnimočná udalosť, aká sa stala pri tzv. „likavskom poklade", kde sa takmer vzorovo dodržali všetky postupy, ktoré sú potrebné, aby bol nález patrične zdokumentovaný. Možno to bolo tým, že jeden z nálezcov bol veľkým fanúšikom archeológie a mal za sebou už viacero nálezov, ktoré odovzdal múzeu. Nie je to totiž vždy pravidlom a aj keď je nenahlásenie nálezu trestný čin, za ktorý hrozí tri až desať rokov väzenia, vždy sa nájdu tzv. detektoristi, ktorí s vidinou veľkého zisku prechádzajú potenciálne náleziská a snažia sa vzácne predmety vyhľadávať a predávať na čiernom trhu.

Spomínali ste, že expozície postupne plánujete sprístupniť aj pomocou mobilných miniaplikácií. Kedy to bude a na aké expozície sa budeme môcť tešiť?

Aplikácie, ktoré sa budú môcť stiahnuť do smartfónov, umožnia, aby sa návštevníci mohli po expozíciách prechádzať podľa svojho individuálneho tempa a získavať informácie podľa svojho individuálneho zamerania, profilácie a priorizácie. Tieto technológie sú už v zahraničí pomerne rozšírené, pre nás zostáva úlohou ich implementácia do múzeálneho prostredia, aby ich využitie bolo nielen efektné, ale predovšetkým efektívne.

Riaditeľ múzea Michal Kovačic.
Foto: Jaroslav Moravčík

Ružomberský fotoklub RK 1924 už dlhšiu dobu hľadá priestory na vystavovanie. V minulosti už sídlil v múzeu, neskôr už túto možnosť múzeum neponúklo. Plánujete to zmeniť?

Samozrejme. S týmto najstarším ružomberským fotografickým zoskupením máme veľmi dobré kontakty a veríme, že sa vrátia naspäť pod „krídla" Liptovského múzea so všetkými podujatiami, ktoré pripravujú. Rovnako však chceme dobre vychádzať aj s ostatnými organizáciami, zastrešujúcimi iné fotografické skupiny a pokiaľ prejavia záujem, tiež im vieme poskytnúť spoluprácu a expozičný priestor. Liptovské múzeum bolo v minulosti známe svojimi fotografickými výstavami, ktoré Ružomberok a Liptov dostali do národného, ale aj medzinárodného fotografického povedomia.

Mnohí z nás poznajú film Noc v múzeu, kde práve v noci ožívali rôzne exponáty či reálne postavy našich dejín. Ak by mohli ožiť exponáty v Liptovskom múzeu, koho alebo čo by sme mali možnosť počas tej noci vidieť?

Ten film je skutočne nezabudnuteľný a mnohí z nás by naozaj dali čokoľvek za to, aby sa s niektorými oživlými historickými postavami mohli stretnúť a trebárs porozprávať sa. Realita je však sivšia, ale aj v budúcnosti sa návštevníci našich podujatí budú môcť stretávať s rozličnými animáciami, historickými rekonštrukciami, ukážkami bojových umení, alebo spôsobu života našich predkov. Ako som už viackrát spomenul, nechceme byť len suchopárnym miestom, kde sa návštevníci prídu pozrieť na mŕtve predmety z dávnych dôb, chceme históriu oživovať.

Pokladom v múzeu však nie sú len historické predmety, ale najmä pracovníci. Často nám pomáhajú pri tvorbe textov, spomenieme napríklad historikov Karola Dzuriaka či Rastislava Moldu. Plánujete nejako konkrétne využiť ich „zápal" pre históriu?

Som rád, že som v múzeu našiel od-

borníkov, ktorí svojou prácou a presahom spĺňajú náročné kritériá, ktoré by mala mať takáto inštitúcia nastavené. Ešte v tomto roku by sme chceli obnoviť vydávanie kedysi tradičného Zborníka Liptovského múzea a tiež zakladáme Edíciu Liptovského múzea, kde plánujeme vydávať pod našou hlavičkou odborné publikácie zamerané na regionálnu tematiku. Pri príležitosti 30. výročia sprístupnenia Múzea liptovskej dediny v Pribyline plánujeme zorganizovať medzinárodnú konferenciu o úlohe a mieste otvorených múzeí v sústave muzeálnych expozícií.

Koľko zamestnancov pracuje v budove Liptovského múzea a aká je ich pracovná činnosť?

V súčasnosti má necelých päťdesiat zamestnancov Liptovského múzea na starosť 10 expozícií v dvoch okresoch. Starostlivosť o zverené expozície vyžaduje rozličné profesie, väčšinou špecificky zamerané na konkrétne činnosti. V portfóliu zamestnancov sú vedeckí a odborní pracovníci (historici, archeologička, etnografi ...), ako aj lektori a pracovníci, ktorí zabezpečujú prvý kontakt s našimi návštevníkmi. Samozrejme ,naše objekty potrebujú aj pravidelnú údržbu a ochranu a tak okrem technických pracovníkov zamestnávame aj dvoch denných a dvoch nočných strážnikov, ktorí v našom šesť hektárovom pozemku v Pribyline zabezpečujú strážnu službu. Nezastupiteľnú úlohu má tiež ekonomické oddelenie múzea, keďže sme príspevkovou organizáciou Žilinského samosprávneho kraja a vzťahuje sa na nás dodržiavanie všetkých zákonných noriem, ako na iné verejné inštitúcie.

Roky ste pôsobili na Katedre geografie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity V Ružomberku. A geografia vám aj ostala blízka. Precestovali ste všetky európske krajiny okrem Írska. Nórsko dokonca 29 krát.

Áno, na Katedre geografie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku som pôsobil prakticky od jej vzniku od roku 2004 do roku 2018. Celý život je mojim najväčším koníčkom cestovanie a to najmä aktívne cestovanie, ktoré je spojené s intenzívnym spoznávaním života, kultúry, zvyklostí, tradícií a prírodných krás jednotlivých navštívených krajín. Keďže som mal pocit, že o svoje zážitky z cestovania by som sa mal rozdeliť s rovnako „postihnutými" ľuďmi, tak som spoločne s kolegami geografmi založil cestovnú kanceláriu, prostredníctvom ktorej sme chceli umožniť cestovať a spoznávať cudzie krajiny tým ľuďom, ktorých viac zaujíma aktívne cestovanie ako pasívny pobyt v nejakom dovolenkovom rezorte s plnou penziou a minimom podnetov z krajiny, kde sa ich pobyt realizuje. V prvej fáze sme si do portfólia destinácií zaradili tie, kde sa nám samotným v minulosti veľmi páčilo a kde sme sa chceli vracať. Neskôr pribudli aj exotickejšie destinácie, kam sa bežný cestovateľ vyberie väčšinou raz za život. Stále sa však cítime byť „severskou" cestovnou kanceláriou, pretože sme presvedčení o tom, že táto časť Európy je naozaj snom každého poriadneho cestovateľa a mne osobne veľmi konvenuje severský spôsob života, ktorý je viac orientovaný na prírodu a zážitky, ako na hromadenie materiálnych statkov. Do Nórska som sa v ostatné roky vracal niekedy aj viackrát za rok a je to krajina, ktorú by som odporúčal každému cestovateľovi, ktorý na svojich cestách chce skĺbiť zážitky z nádhernej rozmanitej krajiny, so zážitkami z kultúry hrdého národa s pohnutou históriou, ktorý aj napriek tomu, že vďaka úžasnému bohatstvu z nálezísk ropy a zemného plynu patrí medzi najbohatšie na svete, zostal rovnako skromný a pokorný akým bol vtedy, keď patril medzi najchudobnejšie krajiny Európy. Do Nórska je potrebné vycestovať a už sa potom nikdy nikoho nebudete spytovať, prečo tam chodí stále zas a zas. Pochopíte.

Je jasné, že z Liptovského múzea sa nikdy nestane Louvre - bývalé sídlo francúzskych kráľov a dnes najznámejšie múzeum na svete, no zarezonoval vo vás nejaký prvok z modernejších a omnoho väčších múzeí, ktorý by ste chceli preniesť aj do Liptovského múzea?

Nemyslím si, že by sme sa za každú cenou mali stať „svetovými" a napodobňovať svetové „pojmy" v tejto oblasti. História vždy „písali" veľké európske krajiny a častokrát sme svedkami toho, že sa aj udalosti, ktoré sa možno udiali úplne inak alebo s iným zámerom, interpretujú v ich prospech bez zohľadnenia „účasti" tých malých, ktorí zvyčajne len paberkovali. Veľké európske múzeá často neinterpretujú len históriu, zručnosti a schopnosti svojho národa, ale sú často aj prehliadkou koloniálnych dobyvateľských ambícií z obdobia, keď sa takýto spôsob života bral ako niečo prirodzené. Keby sa niektoré zbierkové predmety, ktorými sa tieto múzea hrdia mali vrátiť do krajín a miest, kde vznikli, tak by zbierky mnohých veľkých svetových múzeí boli veľmi ochudobnené. Výhodou našich múzeí je skutočná autenticita, väčšina zbierok pochádza z lokálnych prameňov a preto sa mi zdajú ďaleko názornejšie a interpretačne pôsobivejšie, ako tie zahraničné, v ktorých sa možno nachádzajú síce celosvetové kuriozity, ale často bez priamej väzby na prostredie, kde sa prezentujú.

Autorka: Anna Zábojníková

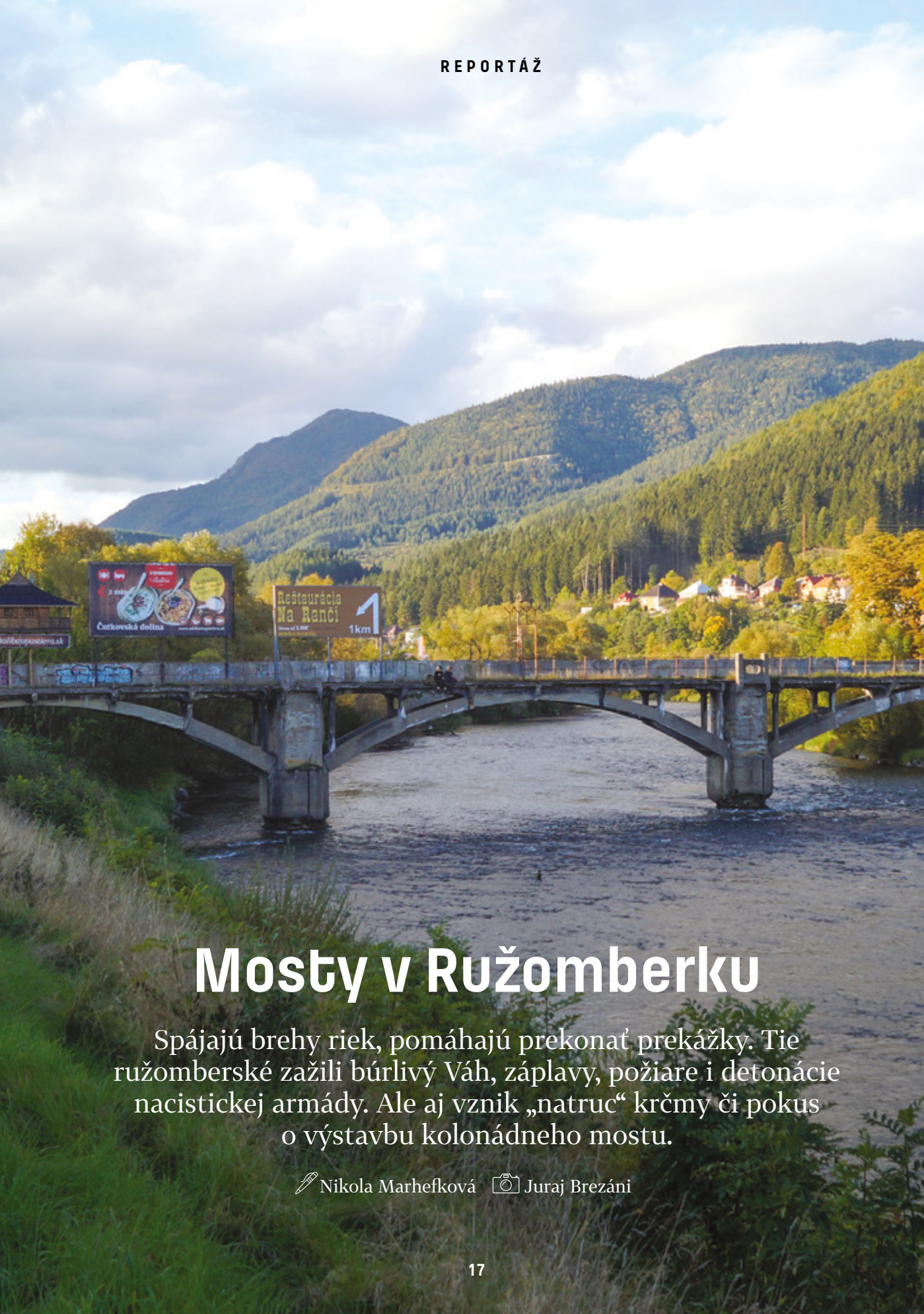

Mosty v Ružomberku

Spájajú brehy riek, pomáhajú prekonať prekážky. Tie ružomberské zažili búrlivý Váh, záplavy, požiare i detonácie nacistickej armády. Ale aj vznik „natruc“ krčmy či pokus o výstavbu kolonádneho mostu.

Nikola Marhefková Juraj Brezáni

Na moste cez Váh na Mostovú zažívajú duše arachnofobikov krušné chvíle. Akoby dekoratívne tu visia haldy pavúkov, ktoré ešte zreteľnejšie vidieť, keď lávku večer osvetlia. Zavše nechá mesto pavučiny niekedy pozametať a prechod 50-metrovou spojnicou nie je natoľko traumatizujúci.

Pravidelne tu sedáva pán bez dolnej končatiny. Okoloidúci mu prihodia drobné, no vľúdne sa usmeje aj vtedy, keď mu len kývnu na pozdrav. A veruže ľudí sa popri ňom premelie množstvo. Zo stanice železničnej, autobusovej, z Likavky či centra mesta. Je to frekventované miesto.

A vyťaženou dopravnou tepnou bol most aj v minulosti. Pochopiteľne, predstavoval hlavný vstup do mesta. Jeho drevení predchodcovia si pamätajú, keď sa obyvateľstvo presúvalo na kočoch a konských povozoch.

Brána do mesta

Kedysi sa mohli ľudia dostať cez rieku len prievozmi alebo brodmi. Teda miestami s rozšíreným korytom a plytkou vodou. Zásadnú zmenu priniesli lávky a mosty, ktoré uľahčovali prechod, pomáhali prekonávať prekážky. Spočiatku šlo o drevené konštrukcie.

Záber historického mostu ponad Váh smerom na Mostovú.
Foto: archív Jaroslava Magu

Dôležitú úlohu zohrával už spomínaný most z Mostovej ulice smerom na Likavu. Tvoril jedno z mála cestných spojení Oravy a Liptova, bol to tiež medzinárodný cestný ťah.

A tak sa na moste vyberalo mýto, kde postavili i mýtnu stanicu. „Jej súčasťou bol hostinec pre pocestných. Volal sa Mýto," dozvedáme sa od historika Karola Dzuriaka, ktorý pôsobí v Liptovskom múzeu.

Vo svojej dobe bol vychýrený, panský. Na druhej strane Váhu zas bola likavská krčma. Likavčania a mešťania ju volali Protiveň. „Z toho dôvodu, že urobili tak trochu natruc Ružomberčanom. Oproti sebe boli dve konkurenčné krčmy. Jedna likavská, jedna mestská," hovorí Dzuriak, aké naschvály sa podnikali.

Pri moste na druhej strane Váhu vznikla aj prvá tlačiareň Karola Salvu. Sídlila v prenajatých priestoroch likavského pohostinstva.

Napospas vode, ohňu, detonáciám

Rozvodnený Váh spolu s Revúcou robil problémy, vylieval sa, ničivé povodne strhávali aj drevené mosty. „Zalievalo aj kaštieľ, ešte v roku 1813 museli Likavčania na člnkoch previezť dôstojníkov cisárskej armády na dolnú stranu, aby ich zachránili," spomína historik Dzuriak.

Váh tak museli krotiť a jeho toky regulovať. Ako sa menilo koryto, dĺžka mosta sa skracovala, prípadne predlžovala. A keď nevyčíňala voda, tak plamene. V 19. storočí most dvakrát podpálili maďarské revolučné vojská, uvádza sa v Monografii mesta Ružomberok.

Drevený most ponad Váh nahradil v roku 1888 dvojoblúkový železný. Vydržal až do konca druhej svetovej vojny. Ustupujúca nemecká armáda ho počas oslobodzovania podmínovala a vyletel do vzduchu. Bez tejto spojnice bolo mesto desaťročia. „Dlhé roky tam bol len pilier, až v roku 1981 vznikla lávka. Vtedy sa otvárala nová autobusová stanica," hovorí historik Dzuriak.

Keďže železničný most chýbal, v blízkosti sútoku s Revúcou, medzi vlakovou stanicou a Kaštieľom sv. Žofie postavili v roku 1950 nový.

Rekonštrukcia namiesto kolonádneho mosta

V súčasnosti je lávka v smere na Likavku už niekoľko rokov zrekonštruovaná. Ale aj tomu predchádza príbeh. Bývalé vedenie mesta na čele s Jánom Pavlíkom chcelo na jej mieste stavať novú dominantu mesta. Kolonádny most. V roku 2013 vypísali architektonickú súťaž, zúčastnilo sa jej 9 spracovateľov, vrátane štyroch ružomberských. Odborná porota zvolila ako víťazný návrh riešiteľov z Brna. Mesto tiež vyhlásilo aj verejnú anketu, v ktorej mohli obyvatelia hlasovať, komu poputuje cena verejnosti.

Spustili sa prípravy projektovej dokumentácie, výstavbu zaradili aj do investičného plánu. Napokon ju nerealizovali. Po voľbách nové vedenie mesta s Igorom Čomborom argumentovalo, že ide o priveľmi nákladnú investíciu. Odhadovaných 700-tisíc eur si vedeli predstaviť financovať jedine z externých zdrojov či grantu. Staručkú a vyťaženú lávku však nemohli nechať len tak, žiadala si obnovu. Radnica pristúpila v roku 2015 k jej rekonštrukcii. Spojnica centra mesta a staníc s Likavkou dostala nový náter, vymenili jej povrch. Víťazný návrh architektonickej súťaže napokon vlani postavili. Ale v Nitre.

Ešte pri zámere kolonádneho mosta obyvatelia nastolili otázku, prečo sa nepostaví replika historického mosta, ktorý zničili nemecké oddiely. Vybudovanie pešieho vnímali ako povojnové provizórium.

„Je možné realizovať aj pôvodný most, avšak aj ten by niečo stál, a nakoľko boli šírky brehov pred dokončenou reguláciou iné, kamenný pylón bol osadený v strede rieky, to zabezpečovalo mostu rovnaké oblúky zo statického hľadiska, pričom bol most ešte podoprený v tretinách kvôli statickej únosnosti (vzhľadom na storočnú vodu by to moho byť problém)," znela vtedy odpoveď mesta. Dodalo tiež, že z architektonického alebo technického hľadiska nešlo o významnú pamiatku.

Betónový strašiak

Okrem Váhu bolo treba preklenúť i bariéru v podobe Revúcej. Jeden z najstarších mestských mostov bol pri niekdajšom hoteli Čavoja, smerom na Zvolen a Banskú Bystricu. Ďalší bol na Podhore. Drevený most viedol z Panskej ulice priamo k bráne Kaštieľa sv. Žofie.

Staršia lavička pre peších ponad Revúcu sa nachádzala aj oproti detskej nemocnici. Objekt časom dospel do havarijného stavu. Kovové časti boli zhrdzavené, široké medzery medzi starými drevenými doskami sťažovali prechod. V roku 2015 ho demontovali a postavili nový, oceľový. Spred bývalej pôrodnice ho osadili bližšie ku synagóge.

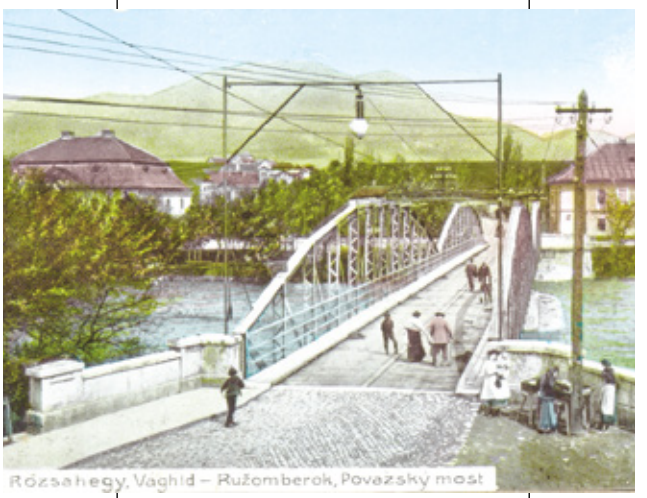

Most bol jedným z mála cestných spojení Liptova a Oravy.
Foto: archív Jaroslava Magu

Čo-to za sebou má aj žlto-modrá lávka ponad Váh z Rybárpola. Mesto sa uchádza o peniaze na jej opravu v rámci projektu Ahoj, krásne Slovensko. Na výmenu drevenej podlahy, nový náter na zábradlí, ktorý je aktuálne ošúpaný a poznačený grafitmi, i na osvetlenie. No zďaleka to nie je jediné premostenie Váhu, ktoré si pýta stavebné úpravy.

Nový prírastok v Hrabove.
Foto: Jozef Zentko

Vhodný adept je na hlavnom ťahu, kde spája mesto s areálom Texicomu v Rybárpoli. Nie cestný most, ale betónový peší. Postavili ho tesne pred druhou svetovou vojnou, ako akvadukt pre vedenie vody z Čutkovskej doliny. Lávka zároveň slúžila na prechod černovským robotníkom bývalej textilky.

V súčasnosti skôr pôsobí ako zanedbaný držiak reklamných tabúľ. Chátra, obrastá krami a vzbudzuje obavy o bezpečný prechod. Stretávame na ňom dve dievčiny, ktoré ho využili na posed popri popíjaní, nohy sa im hompáľajú nad riekou. Umožňuje im to miestami chýbajúce zábradlie.

Most patril bavlnárom, dnes je majiteľ neznámy. „Po zániku továrne nám nie sú známe vlastnícke vzťahy. Ale s určitosťou vieme, že Slovenský vodohospodársky podnik nie je vlastníkom," uviedol pre naše noviny hovorca podniku Marián Bocák. Podľa infomácií MyLiptov nebol zahrnutý do majetku Texicomu ani koncom 90. rokov, keď sa spoločnosť dostala do konkurzu. A nepatrí ani mestu. Nemôžu doň zasahovať, pokiaľ nie sú známe majetkové pomery.

Posledný prírastok je oceľovodrevený most vo vnútri rezortu v Hrabove. Prvý v meste, ktorý vznikol pod záštitou architekta.

Chcú si posvietiť na Lúčanský vodopád

Okolie turisticky atraktívnej pamiatky chcú zveľadiť. Veľké plány má odštartovať osvietenie celého areálu.

Nikola Marhefková Anna Zábojníková

Je vyhľadávanou lokalitou. Nachádza sa v početných odporúčaniach a tipoch na výlet, s televíznym štábom celoslovenskej televízie ho ako inšpiráciu hodnú preskúmania predstavil aj známy komik Fero Joke. Pohľadnú kulisu tvoril pri pandemickom koncerte slovenskej skupiny Korben Dallas.

A je poľahky dostupný. Človek sa za ním môže vybrať pešo, na bicykli či aute a zaparkovať o pár metrov. Lučanský vodopád sa nachádza priamo uprostred obce. Čo je samo o sebe raritou, zvyčajne treba za výhľad na vodopád vynaložiť trošku námahy, zájsť do lesa, vyhorských oblastí, vzdialenejších od ľudského osídlenia.

No tento úkaz je hneď v centre dediny. Pod kostolom. Steká z 12-metrovej výšky po travertínových skalách do malého jazierka, kde sa voda sfarbuje do bledomodra (resp. si pri opise odtieňu môžeme vypožičať slová ako smaragdová či tyrkysová). Vďaka teplým kúpeľným prameňom nezamŕza ani v zime, pozorovať sa dá v ktorékoľvek období. A viditeľný je aj večer.

Osvetľujú ho dva stožiare. Riadené sú diaľkovo, cez senzor pouličného osvetlenia. Len čo sa zotmie, každý večer sa zarovno s lampami rozsvieti aj vodopád. Práve toto osvetlenie chcú v obci zrekonštruovať. Aktuálne podali cez MAS dolný Liptov projekt na osvetlenie celého areálu. Do budúcna s ním majú ďalšie plány.

Revitalizácia priestoru

Terajšie svetlá majú už približne 12 rokov. Chcú ich zmodernizovať. „Osvetlenie si žiada v prvom rade celkovú rekonštrukciu, pretože dva stĺpy sú rovno pri vodopáde," povedal pre RK Magazín starosta Branislav Hrbček s tým, že by si vedel predstaviť aj vhodnejšie umiestnenie. Ak im projekt odklepnú, siahnú po scénickom osvetlení vodopádu. Zároveň by inštalovali aj osvetlenie hlavného chodníka a mostíka.

Je miestom diania. V blízkosti vodopádu sa roky koná vianočný jarmok, koncert tu odohrala i skupina Korben Dallas.
Foto: Eva Bobáková

Tým by to nekončilo. Montáž svetiel, naťahané káble a vybudovaná infraštruktúra bude predzvesťou ďalších plánov. Okrem osvetlenia vodopádu chcú predpripraviť nasvietenie objektov, ktoré majú v areáli ešte len pribudnúť.

„Vo svahu po ľavej strane brehu by sme chceli vytvoriť galériu drevených sôch," konkretizuje starosta Hrbček. Popri drevenej dekorácii počítajú aj s mlynským kolesom.

„Osvetlenie by bolo urobené v priebehu jedného roka. Ďalšie prvky by sa komponovali postupne. Je to totiž dlhodobejšia vízia. Hovoríme o horizonte piatich, šiestich rokov. Aj sochy sú dosť nákladné. V rámci projektu sme ale na toto všetko mysleli už do budúcna," približuje starosta. V projekte žiadajú o prostriedky vo výške 32-tisíc eur.

Starosta tiež hovorí, že sa chce vyvarovať gýčového prevedenia. „Je to prírodný úkaz, ktorý nechceme zahltiť. Modernými alebo nevhodnými prvkami. Vodopád je dominanta sám o sebe," dodáva s tým, že má ísť o podčiarknutie prostredia.

Kaskádovitý vodopád v Lúčkach má ľúbivé mnohé prívlastky, označovaný je ako jeden z najkrajších. Fakt, že je významným prírodným dedičstvom, máme aj „na papieri". Už vyše štyri desiatky rokov patrí medzi národné prírodné pamiatky. Takýto titul udelilo ministerstvo životného prostredia spomedzi početných vodopádov na

Slovensku len piatim. A vzťahuje sa naň aj náležitý stupeň ochrany.

Hoci nateraz ešte nie je isté, či so žiadosťou uspejú, v obci už začali priestor dotvárať. Z vlastných zdrojov zakúpili kontajnerové toalety. Osadiť ich chcú za parkovacími miestami. A to v takej podobe, aby zapadli do komplexu vodopádu. „Chceme ich obložiť, aby vyzerali ako staré humno, kedysi sa to volalo sypárne," dozvedáme sa od starostu, ktorý pomýšľa aj na rekonštrukciu prístupového asfaltového chodníka. „Nie som veľmi zástancom takýchto materiálov v podobných areáloch," vysvetľuje Hrbček, ktorý by ho chcel vymeniť za nejaký na prírodnej báze.

Pri vodopáde pikniky, trhy i sobáše

V blízkosti vodopádu už tradične býva vianočný jarmok. V podanom projekte preto rátajú aj s osvetlením dreveného pódia, predajných stánkov i vianočného stromčeka.

Na vodopáde sa tiež rozbehli sobáše v civile. Už pred približne štyrmi rokmi začali pribúdať páry, ktoré chceli mať počas obradu v pozadí práve lúčanskú pamiatku. V obci preto uvažujú, že by ho pri takýchto príležitostiach dali nasvietiť rôznymi farbami alebo vzormi.

A nemusia to byť iba svadby. „Farby by mohli mať aj nejakú symboliku," spomína Hrbček a ako príklad udáva, ako si u nás aj vo svete pripomenuli ľudí trpiacich pre vieru rozsvietením pamiatok na červeno. V apríli zas medzinárodne svietia vybrané objekty na modro, čím sa pripomína Svetový deň povedomia o autizme.

Obec je v hľadáčiku mnohých turistov. Pred piatimi rokmi si dala zistiť návštevnosť vodopádu. V priebehu jedného dňa prichádzalo podľa starostu 50 až 60 návštevníkov. „Turistov, pochôdzkárov, na chvíľu posedeli, pofotili a išli preč," hovorí starosta kúpeľnej obce. Skrášliť prostredie chce jednak pre turistov, má však aj ambíciu rozšíriť ponuku obecných spoločenských podujatí.

Kedysi k vodopádu mierili húfy miestnych. „Ako deti sme tam chodievali stále, dennodenne tam bývalo priemerne 60 až 70 ľudí. V jazierku, na dekách, usporadúvali sa pikniky, posedenia. Toto už trošku opadlo, záujem oproti mojich mladých čias poklesol," líči niekdajšie roky starosta dedinky pod Chočom. Chcel by ich prinavrátiť. Spustiť ďalšie akcie, vrátane piknikov s občanmi Lúčok. Napomôcť by mohlo práve zrevitalizovanie prostredia, nazdáva sa Hrbček. Dá sa teda povedať, že zveľadením priestoru sleduje starosta aj „socializačný" zámer. „Je to milé, keď sa stretnú rodáci. Sám to viem, napr. pri pálení Jánskych ohňov alebo niektorých obecných slávnostiach. Ľudia sa stretnú, porozprávajú, pozdieľajú," pokračuje v myšlienke Hrbček. Nápad sa zrodil práve v čase koronavírusu.

„Táto pandémia nám veľa vzala, ale aj niečo dala. Dovtedy sme mali stereotyp dňa, ale počas nej sme našli možnosti, čo by nám ani nezišli na um. Prišli sme na spôsob, ako dostať ľudí opäť k sebe. Práve na vodopáde vidíme priestor na takéto veci, na

Na ľavej strane brehu plánujú galériu drevených sôch.
Foto: Jaroslav Moravčík

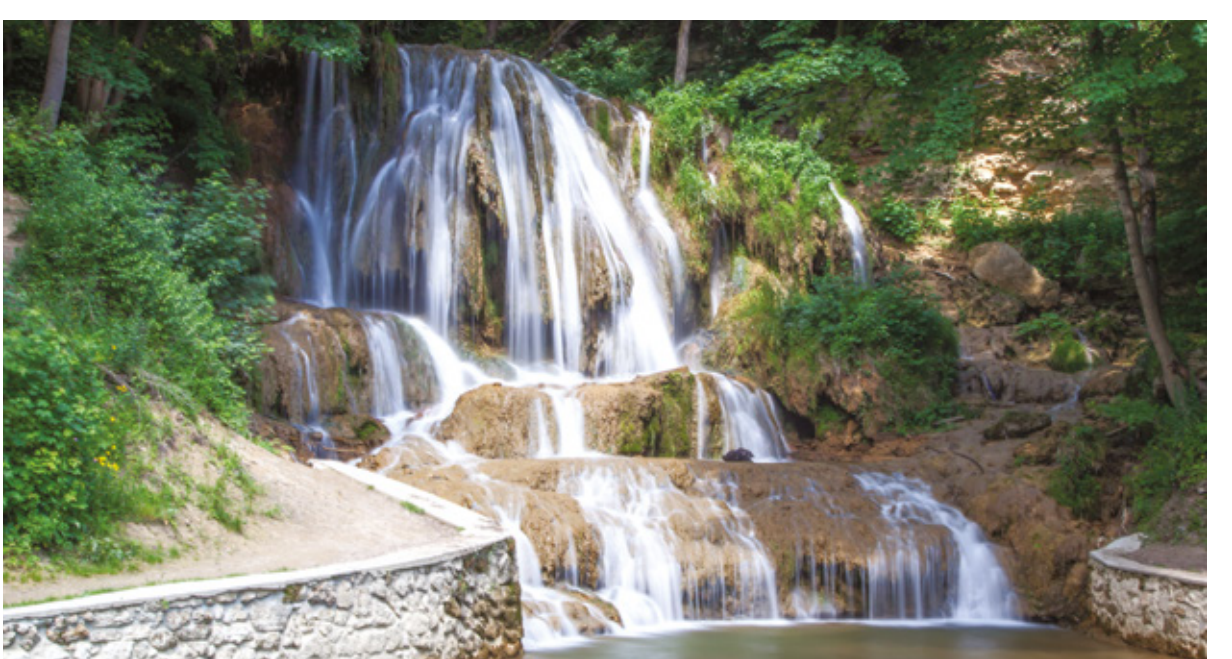

Prepáčte, idem vychovávať. Prerušila hodinu, vypla mikrofón a vzápätí urobila „poriadok" so svojimi deťmi

O online vyučovaní, role učiteľky aj matky štyroch detí počas pandémie sme sa rozprávali s Ružomberčankou Anetou Kútnou.

Anna Zábojníková archív A. Kútnej

Predstaviť si pracovať z domu, nemusí byť až také namáhavé. Napokon, počas uplynulého roka si to zažili na vlastnej koži viacerí z nás. Niektorí ešte stále. Predstavte si však, že okrem svojej práce, máte na starosť domácnosť, nasýtiť päť hladných krkov, dohliadnuť na poriadok, pravidlá aj úlohy. Ráno sa najskôr venujete svojím deťom, neskôr učíte cez počítač mladých zdravotníkov, ako pichnúť ihlu do žily či zaviesť sondu do žalúdka. Počas toho odbehnete osoliť a zamiešať polievku.

Potom urobíte úlohy so svojimi deťmi, dohliadnete aj na úlohy z umeleckej školy. V jednej izbe hrá klavír, inde saxofón, v ďalšej gitara. Pomyslíte si, ako dobre, že ešte štvrté a najmladšie dieťa sa neučí hrať na žiadnom nástroji. A keď už deti konečne zaspia, opäť sadáte k počítaču, opravujete písomky, chystáte plán na ďalší deň. Ručička na hodinkách ukazuje pokročilú nočnú hodinu. Ráno všetko začína odznova.

Novodobá youtuberka

Aneta Kútna býva na Klačne. Spolu s manželom vychovávajú štyri deti. Dve dievčatá a dvoch chlapcov. Najmladší má sedem rokov, najstaršia dcéra 16. Pracuje ako učiteľka na Strednej zdravotníckej škole Márie Terézie Schererovej. Jej poslaním je pripraviť mladých študentov na to, aby potom ako zdravotníci dokázali zvládnuť každú situáciu v nemocnici.

Rodinná oslava
Foto: archív A. Kútnej

Keďže ide o odbornú školu, na trénovanie a zvládnutie týchto úloh, slúžia aj demonštratívne miestnosti. Nachádzajú sa v nich modely, hoci umelé, no na vlas podobné človeku. Práve vďaka nim môžu simulovať odber krvi, polohovanie pacienta, zavádzanie sondy do žalúdka či obviazanie rany, no rovnako je dôležitá empatia, ktorú musia prejaviť pacientovi.

Okrem toho, že študenti musia počas vyučovanie nielen vidieť, či počuť, tak aj ohmatať, pretože pracujú so živým materiálom a ním je človek. Všetko toto však pred rokom dočasne zmarila pandémia. Nastalo vyučovanie online a otázka ako urobiť vyučovanie čo najefektívnejšie.

„Najťažšie bolo pre mňa dostať sa do online sveta. Predsa len už nemám 20 rokov, nemala som žiadnu prípravu. Týždeň mi trvalo, kým som si pohľadala informácie, využila som rôzne webináre, napokon som si našla platformu, cez ktorú som komunikovala so študentmi," začína nám rozprávať učiteľka z Klačna.

Spoločne s ďalšími pedagógmi začali robiť videá na modeloch, ktoré mali k dispozícii v škole.

„Kým sme mohli byť v priestoroch školy, nahrali sme viaceré videá. Museli sme nájsť spôsob, ako to študentom vysvetliť, keďže ide o dôležité veci, v ktorých musia mať jednoducho čo najlepšiu prax a dostať ich nielen do hlavy, ale aj do rúk," vysvetľuje Aneta Kútna a hovorí, že nasledujúce mesiace boli naozaj náročné.

Video však nevyrábali len pedagógovia, ale aj samotní študenti. „Aby som mala čo najlepšiu spätnú väzbu, vždy museli aj oni namodelovať nejakú situáciu doma, so súrodencami, rodičmi a poslať mi ju späť. Niektorí majú rodičov, ktorí pracujú ako zdravotníci, takže tie videá boli bez chyby. Ja som potom každé jedno video pozrela a napísala hodnotenie. Každý ten jeden úkon som musela kontrolovať, niekedy to bolo aj 250 videí mesačne," hovorí o jednom zo spôsobov vyučovania Aneta a pokračuje: „Keď bolo učivo o odoberaní krvi, či injekciách za iných okolností by si to vyskúšali na modeloch alebo aj na mne. Takto sme museli improvizovať a namiesto ľudí poslúžili vankúše či plyšové hračky."

Online svet však priniesol aj ďalšie komplikácie. Študenti nemuseli mať zapnuté kamery.

„Keď bolo bežné vyučovanie, už z pohľadu som vedela vycítiť, či tomu čo vysvetľujem študenti rozumejú alebo nie. Tu to bolo náročné, no verím, že som urobila všetko zodpovedne, napokon šla som za svoje hranice," začína nám naznačovať aj druhú rovinu online fungovania. Vo vlastnej rodine.

Na plný uväzok v prvom rade mama

Približne do desiatej - jedenástej hodiny doobeda musela byť pro svojich deťoch. Potom nastupovala ako učiteľka. Keď skončila so študentmi, opäť bola mamou, nasledovali úlohy.

„Máme doma prváčika, tomu sa treba najviac venovať. Takmer všetky deti navyše chodia na umeleckú školu. Museli sme posielať videá ako hrajú na klavír, gitaru aj saxofón, dcéra chodí i na výtvarnú, museli sme posielať kresby," hovorí o aktivitách svojich detí, ktoré popritom

museli rodičia zvládnuť. Nie vždy to však vyšlo podľa predstáv.

Raz potrebovali poslať video dcéry, ktorá hrala na saxofón. Dcéra sa pekne upravila, mama robila kameramana a keď sa nahrávanie po takmer 15 pokusoch skončilo, chystali sa pozrieť nahrávku.

„Zistila som, že namiesto videa som omylom stlačila fotoaparát, žiadna nahrávka teda nevznikla, tak sme museli urobiť novú," hovorí dnes už s úsmevom učiteľka a mama štyroch detí.

S deťmi si však počas obdobia, keď musela pracovať z domu zažila veru rôzne situácie. Raz jej starší syn zaspal. „Vôbec som to neodsledovala, ja som si robila svoje, ostatné deti už boli pripojené na vyučovanie a starší syn spal. Keď som ho zobudila, spýtal sa ma, čo má povedať p. učiteľke. Povedala som, že pravdu," vysvetľuje Kútna a dodáva, že počas tých dlhých mesiacov si so svojimi deťmi zažila kadečo – dal by sa napísať „Koronový román".

„Predstavte si, že sa už pripojíte na hodinu, ktorú máte odučiť a za jednými dverami hádka o notebook, za druhými o niečo iné. Vtedy som sa študentom ospravedlnila, povedala som, že idem vychovávať, vypla som mikrofón a upokojila deti. Až potom, keď už bol kľud, som mohla pokračovať v pozícii učiteľky. Zároveň som im vysvetlila, že žijem taký istý život ako moji študenti," hovorí Kútna a dodáva, že častokrát jednoducho situáciu nezvládla.

„Jednému zrazu nešla kamera, druhému sa pokazil mikrofón, tak som behala po byte a „riešila". Všetko sme si potom s deťmi vyrozprávali. Musela som niekedy zvýšiť aj hlas, zároveň som chcela, aby ma pochopili, že aj ja potrebujem svoj pokoj, ja potrebujem mať ten lepší notebook, že potrebujem študentom odovzdať učivo najlepšie ako viem a potrebujem sa pri tom sústrediť," dodáva.

Mesiace však plynuli, voľný čas začal byť cudzí pojem. Víkend neexistoval, začínalo byť toho dosť. „Stále som bola napätá, písom ky, prezentácie, videá, neustály kolotoč, ktorý končil až neskoro v noci. Na druhý deň to isté. Uvedomila som si, že ma to presahuje. Niekedy v decembri som povedala dosť, víkend bude patriť iba rodine," zdôveruje sa učiteľka na zdravotníckej škole.

Šesťčlenná rodinka.
Foto: archív A. Kútnej.

Keď zlyhá technika

Štyri deti, mama, otec a štvorizbový byt. Keď začali prvé zákazy a opatrenia, na to, aby dokázali fungovať online potrebovali aj zariadenia.

„Veľmi nám pomohli známi, aj škola. Nemali sme toľko počítačov, ale zohnali sme mobily aj tablety. Dva počítače sa počas toho obdobia pokazili, no museli sme si nejako poradiť. Najväčší problém bol, že všetky zariadenia neutiahla wifi, ťažko sa to potom vysvetľuje, keďže som učiteľka a chcela som, aby boli moje deti na všetkých hodinách," zosmutnie na krátko Aneta, no zároveň hovorí, že vďaka tomu mala potom aj ona pochopenie pre svojich študentov.

Nad celodenným fungovaním stál vopred pripravený plán. „Vždy večer si urobila rozpis na ďalší deň podľa rozvrhu detí. Keď jeden skončil, bežala som s funkčným počítačom za druhým, presadili sa a takto dookola. Keď som nemohla ja, pomáhal manžel, ktorý sa staral aj o voľný čas detí," vysvetľuje učiteľka.

Množstvo zariadení si však vyžaduje aj množstvo nabíjačiek. „Ostávalo desať minút, kým som sa mala pripojiť a učiť. Nevedela som nájsť nabíjačku. Samozrejme, ako to už býva, ani deti nevedeli, kde je. Tých stresových situácií bolo množstvo a tým, že som cholerik, tak to bolo pre mňa o to viac náročné. Najťažšie bolo prijať, že som to jednoducho nezvládla v pokoji " hovorí o ďalšom nie príliš vydarenom dni Aneta.

Keď však prišli ťažšie dni, prosila o pokoj. Jedinou oporou bol duchovný život. „My sa doma modlíme spolu vždy večer. Snažíme sa a učíme aj cez moje zlyhania, že keď sa niečo stane, učíme sa o tom hovoriť a ospravedlniť sa. Ani ja nedokážem byť dokonalá, som len človek," hovorí o duchovnej rovine Aneta a veľmi si želá, aby rovnaká situácia už nenastala. Ak sa však opäť vrátime do „online sveta", bude sa musieť prispôsobiť.

„Manžel ma nastavil tak, že treba čelit tomu, čo príde. Nedá sa na všetko pripraviť a ani všetko do detailov naplánovať. Keď to príde, treba to prijať," hovorí Aneta Kútna.

Nejde len o strih, barber by mal byť hlavne spoločník

Uvoľnenia pandemických opatrení s radosťou prijali aj barberi, ktorí sa môžu opäť venovať svojim zákazníkom. Kto je to barber a prečo robí to, čo robí, nám povedal Jakub Mužila, ktorý strihá svojich klientov v Ružomberku.

Juraj Brezáni Juraj Balga

Nie je to klasické holičstvo a ani kaderníctvo. Štýlové priestory so zrkadlami, kreslami, britvami, strojčekmi a nožnicami. Nájdete tu aj pomády, gély, prášky či laky na vlasy, ale ženu tu nestretnete. Podľa barbera Jakuba Mužilu, ktorý v Ružomberku strihá už tri roky, je barberstvo životným štýlom.

„My nestriháme ženy, tu prebiehajú debaty len medzi chlapmi. Žena chodí na nechty, strihať vlasy a strávi tam debatovaním minimálne hodinu, ale kam pôjde chlap? Do krčmy ho žena pustiť nechce, tak ide medzi chlapov k barberovi," hovorí s úsmevom Jakub, podľa ktorého je barberstvo životným štýlom. V bežnom holičstve vás ostrihajú za pár minút a pár korún. Barberi sú ale úplne iní.

Aj keď prioritne si zákazníci prídu k barberovi upraviť vlasy či bradu, podstatný je aj vzťah barbera s klientom. „Barber by mal byť spoločník, mal by napríklad vedieť viesť konverzáciu a je podľa mňa veľmi dôležité poznať si zákazníka," tvrdí Jakub. Na otázku, prečo je to podstatné, odpovedá, že človek je sociálny typ a potrebuje sa vyrozprávať. Niekto má svojho taxikára, niekto kolegu v práci, iní zas pravidelného spovedníka a ďalší majú barbera. Zákazníkovi lichotí, keď si ho barber pamätá a rozumie aj jeho problémom. „Človeku sa uľaví, keď sa vyrozpráva. Má duševnú spokojnosť, no musí byť vo fajn spoločnosti," opisuje Jakub Mužila, ktorý síce v Ružomberku strihá, ale pochádza z Dolného Kubína.

Na to, aby sa barber vedel dobre so zákazníkom porozprávať, si musí s ním vybudovať vzťah. Všetko to ide ruka v ruke, keď si klient sadne do polohovateľného kresla, v ktorom začne popri strihaní relaxovať. „Tie procedúry sú často také upokojujúce, že sa zákazník do kresla vyvalí, dokonca sa stáva, že mi tu zaspí alebo zadrieme," pripomína Jakub, ktorý mal prvotne za sebou úplne iné vzdelanie. „Študoval som učiteľstvo telesnej výchovy a potom som robil kuchára, lenže mali sme trochu problém s prácou a strihanie bolo moje hobby."

Podobne ako mnoho iných slovenských barberov, aj Jakub začínal podomáckym strihaním. Vždy bolo dôležité, aby bol ten, čo prišiel na strih, spokojný. „Klientelu mám postavenú na spokojnosti. Ľudia sa za mnou vracali a dokonca boli ochotní na strih čakať," hovorí. Spokojnosť klienta je aj naďalej Jakubova priorita.

Ako urobiť zákazníka spokojným?

„V prvom rade musí byť s účesom spokojný samotný barber. Nenechám odísť človeka bez toho, aby sme sa zhodli, že nám to obom vyhovuje," popisuje zhodu v spokojnosti a pripomína, že pri konsenze je veľmi dôležitá komunikácia. Všetko je to o tom, aby si klient sám povedal, čo očakáva a barber by mu to mal splniť. „Robíme úplne iné strihy, ako nás strihali v detstve. Keď som bol mladý, išli sme ku kaderníčke a za päť minút som bol ostrihaný," spomína si Jakub a dopĺňa, že v súčasnosti má barber strihať viac ako polhodinu. On sám začínal 30-minútovými termínmi pre zákazníka, čo malo svoje výhody i nevýhody.

„Polhodinový termín je na strih krátky. Zároveň som sa vďaka tomu naučil efektívne strihať," hovorí ružomberský barber, ktorý dnes už strihá dlhšie. Samostatný strih 40 minút, ak však bude chcieť zákazník upravovať aj bradu, termín sa predĺži na celú hodinu.

„Fungujeme celkom prísne, ak človek mešká, tak nie je ostrihaný," vysvetľuje Jakub, pričom hovorí, že veľkým nepriateľom barbera je časový sklz, pretože vtedy sa posúvajú termíny všetkým postupne.

Je veľmi veľa spôsobov, ako sa k barberovi objednať. V súčasnoti na to zákazníci využívajú napríklad sociálne siete, ale aj objednávací systém fungujúci tiež prostredníctvom internetu. „Na začiatku často vznikali nedorozumenia, keď sa mi napríklad niekto objednal cez systém a ja som zároveň s tým objednal niekoho osobne. Vtedy som nevedel, komu vyhovieť, spomína si Jakub Mužila, ktorý aktuálne strihá v ružomberskom barbershope s názvom Corleone barber.

Od nulky do postupky

Barber shopy sú od kaderníctiev či holičstiev odlišné aj v tom, že zatiaľ čo v nich kaderníci a holiči strihajú zväčša klasické strihy, barberi najčastejšie ponúkajú strih od „nulky", keď vyholia časť kože, do postupného nábehu vlasov. V barberskej terminológii to nazývajú „fade" z anglického „postupne vyblednúť".

Jakub Mužila hovorí aj to, ako často sa zákazníci vracajú. Pripomína, že to záleží na klientovi, či chce strih udržiavať permanentne upravený, vtedy chodia zákazníci aj každý týždeň. Najčastejšie sa objavujú raz za dva týždne, ale sú aj takí, ktorí prídu raz mesačne alebo aj menej.

Jakub sa k strihaniu dostal postupne. „Myšlienku mi vnukol môj tatér v Bystrici," spomína Jakub Mužila. Vznikol tak nápad, že by spoločne s tetovačom spojili sily a vzniklo by tetovacie štúdium spojené s barber shopom. „Vtedy ešte neboli barbershopy ani v Ružomberku ani v Bystrici," preniesol sa pár rokov dozadu Mužila. Nakoniec

spoločné štúdio nevzniklo, ani nezaložil vlastný priestor v Kubíne, ale prijal ponuku od ľudí, ktorí barbershop v Ružomberku rozbiehali.

„Začalo to tým, že som si kúpil strojček. Výbava barbera je kľúčom. My nepoužívame klasické strojčeky s hlavou, ktorá je pevná. Človek keď už zainvestuje do náradia viac peňazí, tak potom to už nenechá len tak ležať na polici," hovorí Jakub, ktorý spresňuje, že taký lepší holiaci strojček stojí asi 160 eur. Ak už barber nejaké drahšie náradie má, je to preňho motivácia.

Aj keď barberi strihajú najmä podľa modernejšieho trendu, nájdu sa medzi nimi rôzne indivíduá. „Ja som kvázi samouk, nebol som na žiadnom školení alebo nejakej akadémii. Učil som sa vyslovene z internetu a z videí. Inšpiráciu som bral najmä od zahraničných barberov a skúšal som si strihy na kamarátoch, ktorým sa to páčilo a podporovali ma v tom," vraví Jakub.

Štvorroční, ale aj sedemdesiatnici

Každý barber má vlastný štýl strihania. „Poznám chalana, ktorí strihá aj ako barber klasiku, nerobí „fade" alebo veci od kože. Skôr robí pompadour strihy alebo slicked back strihy. Pri takýchto účesoch je viac strihania s nožnicami ako so strojčekom. Aj keď ja strihám, občа sa stane nedorozumenie, že strih je napríklad priveľmi krátky. Väčšinou, aj keď mi to zákazník povie, príde sa ďalší krát úplne rovnako ostrihať, len preto, že mu účes pochválila manželka či frajerka a to samozrejme človeka teší," hovorí Jakub a popisuje svoj vlastný štýl: „Strihám skôr kratšie strihy, nerobím žiadne mikáda alebo podobné účesy."

Samozrejme, využíva okrem strojčekov a nožničiek aj britvy nazývané „shavetty"a rôzne ďalšie pomôcky. Prezradiť všetky triky by však bolo ako predstaviť tajný rodinný recept...

Ružomberské barbershopy navštevujú už deti od štyroch alebo piatich rokov. „Záleží však od toho, či je ten chlapec naučený na strihanie, alebo nie, pretože je veľmi zložité strihať deti, ktoré sa boja a nepoznajú strojček." Predsa hlava dieťaťa aj jeho vlásky sú úplne iné ako vlasy dospelých. „Z najstarších k nám chodia aj páni okolo sedemdesiatky," ozrejmuje Jakub Mužila. Počas tvrdého lockdownu neboli otvorené ani služby, čiže nestrihali ani barberi. Po tom, ako sa uvoľnili opatrenia, prišiel nával, podobne ako po prvej vlne pandémie, kedy tiež boli služby zatvorené. Počas prvého aj druhého lockdownu prišli barberi o ušlý zisk v stovkách až tisíckach eur. Mužov zatiaľ strihali najmä vlastné partnerky. „Veľa ľudí mi volalo na osobné číslo, ale nemali sme možnosť nič s tým urobiť. Po tom ukončení obmedzení prišiel veľký nával. Kvantum ľudí sa objednávalo a ozývalo," opísal Jakub Mužila.

Barber v akcii.
Foto: Juraj Balga

Potrebujú lokality Hrabovo a Malinô Brdo územný plán zóny?

O mestské pozemky v Hrabove prejavili záujem dvaja súkromní developeri, plánovaná výstavba je aj v lokalite Malinô Brdo. Oslovili sme ôsmich poslancov, po dvoch z každého klubu vrátane nezávislých poslancov s otázkou, či by mali vzniknúť v spomínaných lokalitách stavby, hotely či chaty alebo by sa mali najskôr zadefinovať územné plány zón. Vyjadrili sa napokon len traja.

Martin Hromada
(Za slušný Ružomberok)

Malinô Brdo je krásne miesto, horské stredisko, ktoré má svoju lyžiarsku a turistickú históriu. Tu začína Veľká Fatra. Príroda, výhľady, pohoda a pokoj patria k Malinu. Chráňme si ho, ako len môžeme. Treba k jeho rozvoju pristupovať veľmi citlivo, ja som za to, aby sa tu zadefinoval územný plán zóny jednoznačne.

Hrabovo je teraz už mestská dolina, ktorá sa trochu nekoordinovane rozvíjala. Sú tam pekné, ale aj priemerné projekty. V každom prípade však považujem riešiť územný plán zóny za iniciatívu, ktorá prišla neskoro.

Hrabovo je už tak zastavané, že si nemyslím, že prinesie požadovaný efekt. Príprava územného plánu zóny by zrejme znamenala aj vyhlásenie stavebnej uzávery. Nie som si istý, či tento krok by bol v súlade s rozvojom lyžiarskeho strediska, teda investíciami, ktoré sú akútne potrebné. Mesto by zase malo vybudovať asfaltový cyklochodník z Hrabova do Čutkova, je potrebné rozšíriť cestu v doline, vybudovať nové parkovisko. Treba tu zvážiť pre a proti. Vedenie mesta by sa malo stretnúť s investorom lyžiarskeho strediska a so všetkými dotknutými stranami, ktoré v Hrabove fungujú a plánujú ďalší rozvoj.

Jana Štreitová
(Klub primátora)

Je málo miest na Slovensku, ktoré sú situované v lone prírody tak, ako je Ružomberok. Hrabovská dolina je jedinečná tým, že je vlastne súčasťou mesta a je prirodzene prepojená s ďalšími dolinami, je východiskom na pešie túry alebo cyklotúry vo Veľkej Fatre. Spolu s Malinom Brdom je aj lyžiarskym strediskom a strediskom horskej cyklistiky.

Bez koncepcie, bez určenia cieľov, sa nedá realizovať nič. Tobôž nie rozvoj a zmysluplné využitie zdrojov a príležitostí, ktoré nám ponúka táto lokalita. Je potrebné zadefinovať očakávanú funkčnosť z aspektu prítomnosti, ale i pre budúce obdobie. Už niekoľko rokov dávame Ružomberku prívlastok mesto turizmu. Aby sa v skutočnosti ním stalo, je nevyhnutná koordinácia majiteľov pozemkov, majiteľov súčasných zariadení, investorov a nie v poslednom rade inštitúcii (lokálnych resp. celoštátnych), ktoré spravujú a komplexne riešia rozvoj územia regiónu. Zvýšenie bonity prostredia sa dá dosiahnuť tým, že sa budú stavať ubytovania hotelového typu. Primárne to pomôže aj regiónu napr. tým, že sa zvýši potreba pracovnej

sily, odvodové dane z ubytovania a skvalitní to aj poskytované služby. Nutné je vybudovať infraštruktúru, (cesty, parkoviská), ktorá dokáže zabezpečiť obslužnosť už prevádzkovaných zariadení, momentálne budovaných a aj budúcich.
Ak sa v doline vybudujú apartmánové domy a chaty, hustejšie ako rastú stromy v lese, prospeje to krajine, obyvateľom mesta, turistom, lyžiarom alebo len developerom? Je potrebné, aby sa plánovaná výstavba realizovala v súlade s územným plánom zóny, aby sa plány citlivo posúdili, rešpektovali všetky atribúty využitia danej lokality, ale zároveň i zachovania prírodných a kultúrnych hodnôt a aj ekologickej stability.

Tomáš Šošovec
(Klub primátora)

„Spomínané lokality su jedny z mála dostupných lukratívnych lokalít, v ktorých sa plánuje pokračovanie s výstavbou, či už súkromne pre rekreáciu alebo aj podnikanie. Určite si musíme ustriehnuť, ako by tieto lokality mali vyzerať a koho do nich pustíme (najmä, čo sa týka veľkých projektov). Nedávno o lokalitu Hrabovo prejavil záujem aj ďalší investor, no práve kvôli úmyslu mesta zabezpečiť dobrú statickú dopravu, sa odporučilo prijať obmedzenia, aby sme túto v území nenarusili. V území Hrabova sú tiež plánované väčšie priame investicie mesta pre lepšiu statickú dopravu, ktoré verím podporia jeho primárny účel. Zatiaľ mesto, alebo aj jeho poradné orgány, konajú rozumne a nemám v zásade nijaké výhrady v plánovaní v tomto území. Podľa mojich informácií je v oboch lokalitách naplánovaná stavebná uzávera a následne definovanie územného plánu zóny. Verím, že mestu nič podstatne neunikne a budúca urbanizácia bude rozumná a v prospech rozvoja mesta.“

PONUKA PRÁCE

Zabehnutá stavebná firma hľada
junior stavbyvedúceho (mzda od 800 EUR/mesiac)
senior stavbyvedúceho (mzda od 1500 EUR/mesiac)
pre stavby Ružomberok a okolie. Nástup ihneď!

Životopisy posielaje na: **pracastavbyveduci@gmail.com**

Jaroslav Moravčík - fotografické služby

www.jaroslavmoravcik.com

Sedem vitráží majstra Fullu

Ľudovít Fulla, ako všestranný výtvarný umelec, patrí medzi najvýraznejšie postavy ružomberskej histórie. Je tiež považovaný za jedného zo zakladateľov moderného slovenského výtvarného umenia. V Ružomberku jeho výtvarné dielo uchováva galéria nesúca jeho meno. Avšak s jeho dielom sa môžeme stretnúť aj v poloverejnom priestore ružomberského farského kostola, kde sa nachádzajú výnimočné vitráže navrhnuté majstrom Fullom.

Rastislav Molda Jaroslav Moravčík

Majster Fulla, ako ho zvykneme označovať, sa narodil v Ružomberku, konkrétne 27. februára 1902, dožil sa vysokého veku, zomrel v Bratislave 21. apríla 1980 ako sedemdesiatosem ročný.

Ľudovít Fulla počas svojho dlhého života pôsobil aj ako výtvarný pedagóg. Túto profesiu si vyskúšal najskôr v Senci, následne aj v Malackách a nakoniec v Bratislave, a to na známej Škole umeleckých remesiel. Neskôr pôsobil ako profesor na Vysokej škole výtvarných umení.

Ako umelec mal nesmierne pestrý záber, venoval sa maliarstvu, grafike, kresbe, knižnej ilustrácii, ale aj typografii a dokonca aj tvorbe scén k divadelným inscenáciám. Vytvoril aj viacero návrhov na vitráže. Istý čas prevádzkoval aj vlastnú galériu.

Umelecká tvorba Ľudovíta Fullu bola ovplyvnená viacerými odlišnými, môžeme dokonca povedať, že až protichodnými ideami. Na jednej strane Fulla vyrastal v pomerne malom meste, v konzervatívnej katolíckej rodine, na druhej strane umelecky dozrieval v pomerne liberálnom a metropolitnom prostredí veľkomesta, v Prahe. Tu študoval na Umelecko-priemyselnej škole u prof. Arnošta Hofbauera a u prof. Františka Kyselu, kde si osvojil princípy moderného umenia. Tieto dva rozdielne svety – konzervatívny a moderný – sa v tvorbe tohto výnimočného umelca nielen prepájali, ale aj kontrastovali.

Vitráž podľa návrhu Ľudovíta Fullu s motívom vzdávania úcty krucifixu.
Foto: Rastislav Molda

V tvorbe Ľudovíta Fullu tak možno objaviť viacero smerov. Ide o avantgardné výtvarné prejavy, ktoré sa v Európe rozšírili a zmiešali s ľudovým umením, ale aj so stredovekým maliarstvom, a dokonca aj s detskou kresbou. Všetky smery možno nájsť vo vitrážach navrhnutých pre ružomberský farský kostol.

Sedem vitráži pre Ružomberok

Ľudovít Fulla pre katolícku farnosť v svojom rodisku vytvoril súbor siedmich vitráží. Treba uviesť, že Fulla pripravil len návrh vitráží, o realizáciu sa už postarali iní. Vitráže sú vsadené v troch románskych oknách v južnej lodi ružomberského Kostola sv. Ondreja a veriaci ich tak môžu pri každej svätej omši obdivovať. Ich krása sa však naplno rozvinie hlavne počas slnečných dní. Koncepcia vitráží vyniká sýtosťou, výbojnosťou, ohnivosťou farieb a mäkkosťou línie pre potrebu vystupňovania obrazu.

V dvoch románskych oknách sa nachádza súbor figuratívnych scén – triptychov, tretie vitrážové okno zobrazuje samostatnú scénu. Jeden triptych je venovaný pamiatke Apoštolom Slovanov, sv. Cyrilovi a sv. Metodovi. Druhý triptych znázorňuje novozákonné biblické pasáže Zvestovania, Narodenia Krista a pašiový motív Ukrižovania. Tretia vitráž znázorňuje motív poklony sv. krížu. Predsa len, všetky vitráže farského kostola však vychádzajú z iných Fullových diel, keďže sa venoval aj sakrálnym témam.

Veľkomoravský triptych obsahuje tri vitrážové obrazy, ktoré sú

radené vertikálne. V hornej časti sa nachádza vitráž znázorňujúca Sv. písmo, v strede sú vierozvestovia zobrazení s pápežom, v spodnom obraze sú samotné postavy sv. Cyrila a sv. Metoda. Vertikálny rozmer je zároveň dominantný v každom jednotlivom obraze. Fulla vytvoril návrh vitrážového celku v roku 1970, ktorým chcel osláviť 1100. výročie príchodu solúnskych bratov na Veľkú Moravu.

Druhý triptych vitráží svojou kompozíciou odkazuje biblický celok. Vo vrchnej časti formátu je symbolika Zvestovania ako posolstvo nového života, v strede okna sa odráža Narodenie Krista a element svätej rodiny a dolná časť je zakončená motívom Ukrižovania.

Posledná, samostatná vitráž je nazvaná adorácia krucifixu a podľa autorovho návrhu ju vytvorili až v roku 1975. Kríž je znázornený čiernou farbou, ktorá vyvoláva pocit smrti, strachu a zúfalstva. Kríž sa nachádza na podstavci. Nad krížom sa rozprestiera zakrivená strieška evokujúca ľudovosť dreveničiek slovenského vidieka. Kristus na kríži je zobrazený v zlatej podobe symbolizujúceho Boha. Ľudovít Fulla navrhol po oboch stranách dve kľačiace, nariekajúce ženy s batôžkami, ktorými vyjadril pracovitosť a skromnosť slovenských žien. Po bočných stranách vitráže sa lemujú zástavy zobrazujúc krížovú cestu, ktorou musel Kristus prejsť. Nad krížom Krista vychádza výrazný element slnka a mesiaca.

Staré, nové, tradičné a moderné...

Vitráže Ľudovíta Fullu sa istým spôsobom stali aj znovuobjavením byzantského umenia, ktoré aj po stáročiach ovplyvňovalo umel

Vitráž s motívom narodenia Ježiška.
Foto: Rastislav Molda

cov. Majster Fulla pri týchto dielach totiž využíval primárne farby ikonografie. Ide o farby ako žltá, červená, modrá, zelená či fialová.

Vitráž s motívom privítania sv. Cyrila a Metoda pápežom Hadriánom.
Foto: Rastislav Molda

Zároveň však vo vitrážach nedodržiava základné pravidlá ikonografie. Tento znak si môžeme všimnúť napríklad v znázornení Narodenia, v ktorom sú Matka Božia a sv. Jozef zahalení do odevu expresívnej červenej farby.

Vitráže majú teda silný charakter mozaiky spočívajúci v rozložení obrazu na jednotlivé, drobné sklenené geometrické tvary v podobe štvorčekov, trojuholníkov a obdĺžnikov. Nimi Ľudovít Fulla vyjadril impulz nového umeleckého štýlu. Z toho tiež vyplýva, že detaily jednotlivých vitráži sú ťažko identifikovateľné, pretože vzbudzujú dojem zobrazenia reality z viacerých uhlov pohľadu.

Do vitráží vnáša autor črtu ľudovosti, ktorá sa odzrkadlila najmä vo vitrážach Zvestovania a Adorácie krucifixu. V nich sú postavy znázornené v typických ľudových odevoch. Nielen Fulla chápal ľudové umenie ako odraz čistoty a originality národa. Ľudovosť pokladal za signál opätovného návratu k národným tradíciám, ktoré odkrývajú identitu slovenských koreňov.

Vitráže ako stopy v rodisku

Vitráže vo farskom kostole v Ružomberku predstavujú nenahraditeľné stopy umeleckého života Ľudovíta Fullu, ktoré zanechal v svojom rodisku. Obsahujú viaceré náboženské, národné, ale napríklad aj archetypálne motívy, ktoré sú ale súčasne príznačné pre celú tvorbu Ľudovíta Fullu. V tomto prípade sa ale majstrovi Fullovi podarilo spojiť prostredníctvom vitráži výtvarnú modernu s tradičnou umeleckou technikou zasklievania okien, ktoré v poloverejnom priestore dokážu potešiť nejedného fanúšika umenia.

2 min
Čutkovská dolina
Reštaurácia
Na Ranči
1km

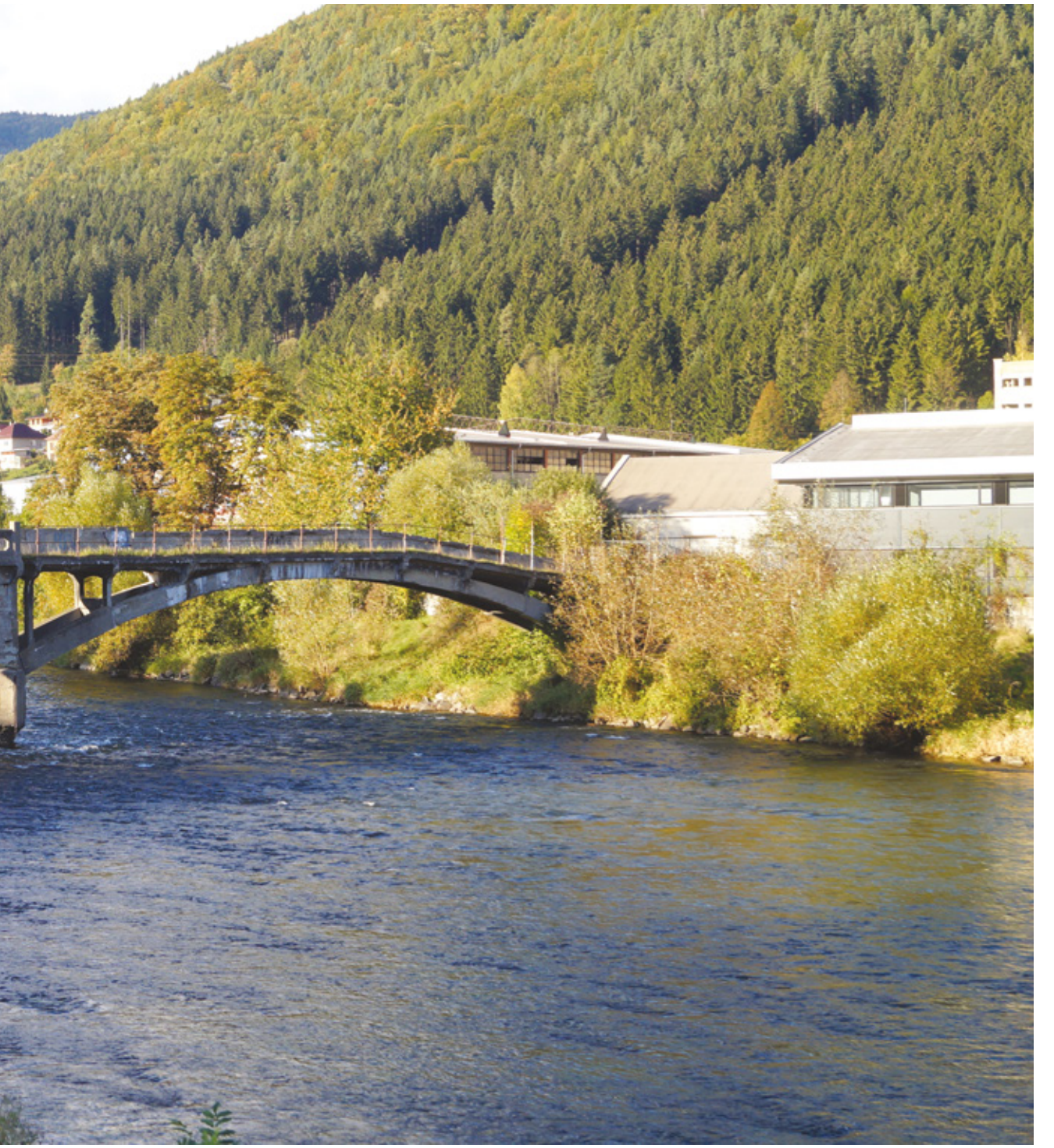

Foto: Juraj Brezáni

Adept vhodný na rekonštrukciu. Alebo ako kulisa do hororovej snímky.
Foto: Juraj Brezáni

Most, kde zistíte, či máte strach z pavúkov.
Foto: Jaroslav Moravčík

Oceľová lávka nahradila kedysi drevený most, ktorý viedol z Panskej ulice priamo ku kaštieľu.
Foto: Nikola Marhefková

Ružomberská verzia pôvodne čínskej tradície „uzamykania lásky" do kladky.
Foto: Nikola Marhefková

Začína nová epocha kultúrnych podujatí

Streda. Bežné letné poobedie. V centre mesta je rozložená desiatka stánkov s pouličným občerstvením. Rozvoniavajú langoše, burgre, polievky, indická aj mexická kuchyňa či názvy jedál, na ktoré je jednoduchšie ukázať prstom, než ich vysloviť. Milovníci dobrôt v partii známych aj neznámych na stojaka ochutnávajú. Ozýva sa vrava, hlasný smiech je priam nákazlivý, scenéria pripomína sekvenciu z filmu. Alebo fotografiu bežného moderného mesta.

Húfy ľudí mieria s dekami či malými stoličkami k Hýrošovmu parku obsadiť dobrý flek, chystá sa pravidelné premietanie filmu. Ostatni nezastavujú. Liptovské múzeum otvorilo novú expozíciu, Galéria Ľudovíta Fullu láka na nové obrazy aj diskusiu, kde nestretnete len siedmich skalných. Po ceste môžete nakrátko popásť oči. Ružomberskí fotografi totiž preniesli svoje zábery priamo do ulíc. Program pokračuje aj nasledujúce dni. Do knižnice chodia pravidelne čítať svoje knihy najlepší slovenskí, ale aj ružomberskí spisovatelia. Terasy sú plné ľudí, radnica do Ružomberka prilákala známych interpetov, na svoje si prídu mladší aj tí skôr narodení. A komu sa zažiada ľudovej hudby, môže sa jej dosýta nabažiť na folklórnych slávnostiach, veď súborov je na dolnom Liptove toľko, že nalákať ľudí nemusia ani Lúčnicou či Sľukom. Má to len jeden háčik. Ak by ste chceli stihnúť všetko, museli by ste sa roztrojiť. Miestni sú nadšení, do centra sa vrátil život, hudba, veselosť, umenie aj kultúra.
Na záver leta s úžasom sledujeme, ako primátor mesta preberá titul Mesto Kultúry. Zaslúžene. A keď sa ho pýtajú na recept úspechu, mávne rukou a typickým mocným prejavom hovorí, že stačilo len chcieť.

A či sa naše ilúzie splnia, uvidíme už o pár týždňov. Radnica len nedávno informovala o „historickej fotografii". Usmievajú sa z nej na nás zástupcovia Liptovského múzea, Galérie Ľudovíta Fullu, Mestskej knižnice či Kultúrneho Domu Andreja Hlinku. Práve tieto inštitúcie pracujú na programe kultúrneho leta, ktoré, ako povedal hovorca radnice, začnú novú epochu kultúrnych podujatí v meste. Mesto dvakrát zrušilo jarmok, našetrené na kultúru má. Ostáva nám len veriť, že ponuka nebude mať nič spoločné s minulým rokom a že nás v Hýrošovom parku neprekvapí medovina a kapela, na ktorú sa príde pozrieť len zopár okoloidúcich. Kultúra predsa nie je individálna záležitosť. Je mapou pre tých, ktorí prídu po nás.

Autorka: Anna Zábojníková

Inzerujte v RK Magazíne

píšte na: inzercia@rkmagazin.sk

Rozumejú si doma aj pod sieťou. Bratia Janovcovci zabojujú o reprezentáciu v plážovom volejbale

O volejbalovej vášni sme sa rozprávali s 18-ročným Mariánom a o štyri roky mladším Jonášom z Ružomberka.

Anna Zábojníková | Mário Lacina

Aj začiatok mája bol ešte skúpy na slnečné a teplé dni. Bratom Janovcovcom však chýbajú už len kufre a klobúky, aby vyzerali ako dovolenkári vracajúci sa z Chorvátska. Hodiny tréningu na kurtoch vo volejbalovom areáli Fitness centra California na Klačne sa odrazili nielen na zručnosti, ale i na opálenej pokožke.

Starší Marián aj mladší Jonáš trénujú vo volejbalovom klube VK One Ružomberok, ktorý vedie predseda klubu Tomáš Varga. Pred rokom skončili s halovým volejbalom, aby sa naplno mohli venovať hre pod vysokou sieťou na plážovom ihrisku. A možno čoskoro už nie len vo volejbalovom klube VK ONE Ružomberok, ale v slovenskej reprezentácii.

„Pred rokom sme otvorili aj plážový volejbal, teraz máme niektorých členov, ktorí presedlali z halového volejbalu na plážový a venujú sa už iba tomu. Sú to hlavne bratia Marián a Jonáš," začína nám naznačovať predseda volejbalového klubu VK One Ružomberok Tomáš Varga a pokračuje.

Obaja bratia sa volejbalu venujú naplno.
Foto: Mário Lacina

„Od minulého roka trénujú na piesku. Nedávno prišla ponuka z volejbalovej federácie od reprezentačného trénera plážového volejbalu na výber do reprezentácie. Ideme teda prvýkrát skúsiť poslať chalanov. Venovali volejbalu čas a energiu, myslím si, že by mohli byť úspešní, ale keď aj nie, aspoň budeme mať zrkadlo pre nás, v čom ešte pridať," teší sa z príležitosti Varga a rovnako aj mladí športovci.

Z halového volejbalu presedlali na plážový

Tých sme boli pozrieť na plážový areál na Klačne. Kým my sme sedeli na lavičke a rozprávali sa o ich ceste k volejbalu, pred nami na kurte hrali volejbal ich rodičia.

„Od mala sme boli obaja vedení k pohybu. Otec hrával aj hrá volejbal, mama sa neskôr pridala," ukazuje na dvojicu vymieňajúcu si loptu starší Marián.

Chlapci hrávali najskôr futbal, neskôr sa pripojili do partie volejbalistov.

„Volejbal ma oslovil približne pred tromi rokmi. Na gymnáziu bol volejbalový krúžok, tak som si raz do týždňa začal prehadzovať loptu. Neskôr sme sa aj s bratom pridali do volejbalového klubu VK One," hovorí Marián Janovec.

Karty začínajúcim volejbalistom však pred rokom zamiešala pandémia. Zákaz stretávania sa v interiéri na tréningoch napokon spôsobil, že si obaja našli cestu k plážovému volejbalu. „Vyhovovalo nám to, že aj napriek korone, sa môžeme stretávať, hoci v malom, ale mohli sme aspoň hrať a trénovať," vysvetľuje 14-ročný Jonáš.

Pýtame sa aj na rozdiel medzi halovým a plážovým volejbalom. Podľa Mariána je veľký.

„Keď na plážovom volejbale podáva muž, nemôže chytať na prsty, ale musí hrať zo spodu, a omnoho viac sa pohybovať po poli. Je to náročnejsie hlavne kondične. Aj ja keď hrám, tak sa musím pripravovať hlavne nohami, v celom poli sme len dvaja, v halovom je náš šesť. Technický je tam tiež rozdiel, ale to sú už skôr také drobnosti," vysvetľuje Marián. S tréningami začali tento rok už vo februári. „To bol naozaj

Piesok z kurtov si bratia odnášajú domov ako suvenír.
Foto: Mário Lacina

extrém, hrávali sme v kopačkách a naobliekaní. Už je teplejšie, môžeme trénovať aj tri hodiny denne," hovo-rí o otvo-rení volejbalovej sezóny na kurtoch na Klačne Jonáš.

Ani jeden si však nesťažuje. Prizná-vajú, že volejbalu venujú dosť času, no keby ich to nebaví a nenapĺňa, tak určite nehrajú.

Spomienky z kurtov si však nosia aj domov. „U nás je všade piesok. Máme ho v taškách, v skrini, na podlahe v izbe, no všade," hovorí nám so smiechom starší z bratov.

Zabojujú o účasť v reprezentácii

Marián by však chcel halový volejbal aj trénovať. „Podarilo sa mi spravit skúšky zo všeobecnej časti trénerského testu. Takže už som tréner, ale ničoho. Chýba mi totižto špecializácia, ktorá bude v júni alebo v septembri," teší sa Marián. Spomínané kurzy môžu záujemcovia absolvovať v Bratislave. „Prebieha to tak, že celý víkend prebiehajú kurzy, rôzne školenia. O dva či tri týždne musí každý absolvovať skúšky. Ak ich zvládne, stáva sa trénerom. To je všeobecná časť. Potom si môže každý dorobiť špecializáciu, napríklad na futbal, hokej alebo ako ja na volejbal," hovorí o postupnosti Marián, ktorú napokon musí zvládnuť aj on, ak chce trénovať volejbal.

Ak by ste prechádzali sídliskom Klačno a zahľadeli sa na volejbalistov, zaiste by ste na oboch súrodencov natrafili. Trénujú každý deň tri hodiny. Ich túžbou je dostať sa do slovenskej reprezentácie v plážovom volejbale. Tá má v každej kategórií po dvoch hráčov.

„Poslali sme príhlášku, pôjdeme na reprezentačný výber a volejbalová federácia si vyberie dvoch alebo štyroch najlepších v kategórii. Tí sa stanú najlepšími slovenskými reprezentantmi a budú chodiť na oveľa väčšie turnaje ako majstrovstvá Európy," vysvetľuje Marián Janovec.

Obaja bratia veria, že uspejú. „Bolo by to dobré, pretože by sa nám otvorili ďalšie dvere. Aj v rámci trénerov či partnerov. Dostali by sme sa na väčšie turnaje, získali by sme nové skúsenosti, už by to predsa len neboli okresné alebo slovenské turnaje a v neposlednom rade aj tréneri sú už na inej úrovni," verí v účasť v slovenskej reprezentácii 18-ročný Marián Janovec.

Bratia Janovcovi.
Foto: Mário Lacina

Milí Ružomberčania,

dnes mi úsmev na tvári urobila spomienka na pražské stretnutie zakladateľov Inštitútu RK zo 17. mája 2019. Stretol som sa s Borisom Kudličkom a Norom Gašajom a vzhľadom na extrémne pracovné vyťaženie a úplne plný pracovný kalendár Borisa Kudličku, scénografa s celosvetovým záberom, sme pre miesto stretnutia zvolili Prahu, kde v ten deň nášho stretnutia mala premiéru opera, na ktorej spolupracoval.

Robo Kolár, Boris Kudlička a **Noro Gašaj** sme spolužiaci z ružomberského gymnázia, všetci traja sme Ružomberčania a aj nám záleží na budúcnosti Ružomberka.

Na pražskom stretnutí sme položili základy INŠTITÚTU RK. Za nosný cieľ sme si stanovili pomáhať rozvoju mesta Ružomberok a rozvoju regiónu Liptova. Cieľom je vytvoriť koncepciu a víziu rozvoja mesta a regiónu.

Za krátky čas od založenia sme uskutočnili 2 ročníky ružomberského mestského festivalu **FULLOVE DNI**, významným spôsobom podporujeme fungovanie ružomberského **RK Magazínu**, podporujeme tradičnú fotosúťaž „Ružomberčania fotografujú“, pomáhame tým, ktorí našu pomoc potrebujú (www.institutrk.sk).

Cesta k dosiahnutiu nášho cieľa je dlhá a tŕnistá. Je v podstate nekonečná. Dôležité je však začať a zotrvať.

Robo Kolár

vydavateľ RK Magazínu,
predseda Inštitútu RK,
organizátor Fullových dní

Inštitút

iRK

Inštitút RK je občianske združenie, ktorého cieľom je rozvoj mesta Ružomberok a liptovského regiónu. Hlavným cieľom Inštitútu RK je pomoc rozvoju mesta Ružomberok a vykonávať činnosti zamerané na vytvorenie koncepcie a vízie rozvoja mesta a regiónu, čomu sú podriadené aj ďalšie ciele združenia.

Inštitút RK s mediálnou podporou **RK Magazínu** vyhlasuje súťaž

FOTORUŽA

Hlavná cena: fotoaparát v hodnote

849€

Digitálny fotoaparát – bezzrkadlovka

Fujifilm X-T200 + objektív 15- 45 mm

Cena kola: USB 64 GB

Fotosúťaž určená pre každého nadšenca fotografie.

Téma kola: Jar v Ružomberku

Súťažné fotografie zasielajte do 6.6.2021 na mailovú adresu **institutrk@institutrk.sk**

Tri najlepšie fotografie z témy kola postupujú do finále fotosúťaže.

Podrobnejšie informácie o fotosúťaži nájdete na **www.institutrk.sk**

foto: Jaroslav Moravčík

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda Inštitútu RK

www.institutrk.sk

AVESTAV

stavebná spoločnosť

www.avestav.sk

avestav@avestav.sk

+421 905 427 689

Madačova 1/A

Ružomberok